

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
NIILA JÄÄSKINENA,
predstavljeni 11. decembra 2014¹

Zadeva C-352/13

**Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA
proti
Evonik Degussa GmbH,
Akzo Nobel NV,
Solvay SA,
Kemira Oyj,
Arkema France SA,
FMC Foret SA,
Chemoxal SA,
Edison SpA(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,**

ki ga je vložilo Landgericht Dortmund (Nemčija))

„Pravosodno sodelovanje v civilnih in gospodarskih zadevah — Uredba (ES) št. 44/2001 —

Posebne pristojnosti — Tožba za posredovanje informacij in plačilo odškodnine, vložena proti družbam, ki imajo sedež v različnih državah članicah ter so bile na različnih krajih in ob različnih časih udeležene pri omejevalnem sporazumu, za katerega je bilo ugotovljeno, da je v nasprotju s členom 81 ES (člen 101 PDEU) in členom 53 Sporazuma EGP — Člen 6, točka 1 — Pristojnost v primeru več toženih strank — Tveganje nezdružljivih sodnih odločb — Umik tožbe proti edini toženi stranki s sedežem v državi članici sodišča, ki mu je zadeva predložena — Ohranitev pristojnosti — Zloraba pravice — Člen 5, točka 3 — Pristojnost v zvezi z delikti — Pojem ‚kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka‘ — Morebitna pristojnost v zvezi z vsemi sotoženimi strankami in za celotno zatrjevano škodo, temelječa na vsakem kraju ozemlja držav članic, v katerem je bil protipravni omejevalni sporazum sklenjen in izveden — Člen 23 — Dogovori o pristojnosti — Arbitražne klavzule — Vpliv načela polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov, določene v pravo Unije“

I – Uvod

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Landgericht Dortmund (deželno sodišče v Dortmundu, Nemčija), se nanaša na razlago členov 5, točka 3, in 6, točka 1, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah² (v nadaljevanju: Uredba Bruselj I) ter na – in ta vidik je nov – povezavo med temi določbami in vodilnimi načeli konkurenčnega prava Unije, ki se navezujejo na člen 101 PDEU.

1 — Jezik izvirnika: francoščina.

2 — UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42. Ta uredba bo nadomeščena z Uredbo (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 351, str. 1), katere večina določb bo začela veljati 10. januarja 2015.

2. Ta predlog je bil vložen v okviru tožbe za posredovanje informacij in plačilo odškodnine, ki jo je pri navedenem nemškem sodišču vložila tožeča stranka s sedežem v Belgiji proti več družbam, ki imajo sedež v različnih državah članicah – le ena pa v Nemčiji – in ki so bile udeležene pri kršitvi, za katero je bilo v odločbi Evropske komisije ugotovljeno, da je v nasprotju s prepovedjo omejevalnih sporazumov, določeno v členu 81 ES (zdaj člen 101 PDEU) in členu 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z 2. maja 1992.³

3. Ker se stranke ne strinjajo glede mednarodne pristojnosti predložitvenega sodišča, to predlaga razlago Sodišča s treh glavnih vidikov.

4. Prvič, sprašuje se, ali se člen 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, na podlagi katerega je mogoče zaradi izogibanja nezdružljivim sodnim odločbam pristojnost sodišča razširiti, tako da lahko odloča tudi o zahtevkih, ki se nanašajo na druge tožene stranke poleg tiste, ki ima sedež na območju njegove pristojnosti, uporablja v sporu, kot je spor o glavni stvari. Poleg tega se ta problematika izpostavlja v posebnem primeru, v katerem je, tako kot v obravnavani zadevi, tožeča stranka umaknila tožbo proti edini sotoženi stranki, ki ima sedež v državi članici sodišča, ki mu je zadeva predložena, in ki jo je mogoče opredeliti kot „oporno toženo stranko“, ker je edina, na kateri lahko temelji pristojnost sodišča.

5. Drugič, glede pristojnosti v zvezi z delikti, določene v členu 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, se Sodišču postavlja vprašanje, ali je treba pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ v smislu te določbe razumeti tako, da omogoča, da se navedena pristojnost v zvezi z vsemi toženimi strankami in za celotno domnevno škodo navezuje na vsakega izmed številnih krajev v državah članicah, kjer je bil sklenjen in/ali izveden protipravni omejevalni sporazum in kjer je bila po navedbah tožeče stranke zaradi tega omejena svobodna izbira kupcev.

6. Tretjič, zdi se, da predložitveno sodišče izhaja iz premise, da nekateri izmed dogovorov o pristojnosti, ki lahko spadajo v okvir člena 23 Uredbe Bruselj I, in/ali izmed arbitražnih klavzul, na katere se sklicujejo tožene stranke v postopku v glavni stvari, zajemajo odškodninske zahtevke, ki se uveljavljajo v obravnavanem primeru. Sodišču predlaga, naj presodi, ali lahko v tem primeru načelo učinkovitega izvajanja prepovedi omejevalnih sporazumov, določene v členu 101 PDEU, pomeni oviro za možnost sklicevanja na take klavzule proti tožeči stranki v odškodninski tožbi, če je bila ta vložena pri katerem od sodišč, ki bi bila pristojna na podlagi člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I.

7. Poudarjam, da je v tej zadevi Sodišče prvič pozvano, naj odloči neposredno o razmerju med, na eni strani, določbami primarnega prava, s katerimi se zagotavlja svobodna konkurenca v Evropski uniji, ter, na drugi strani, določbami mednarodnega zasebnega prava Unije v zvezi s sodno pristojnostjo v civilnih in gospodarskih zadevah, in to v okviru spora, katerega posebnost je, da se nanaša na omejevalni sporazum, ki je bil zelo obsežen, ker je vključeval številne udeležence in oškodovance ter je bila z njim izkrivljena svobodna konkurenca na celotnem notranjem trgu.

8. Naj takoj pojasnim, da je očitno, da Uredba Bruselj I, katere cilj je vzpostaviti sistem pravil Unije o pristojnosti za čezmejne spore v civilnih in gospodarskih zadevah, ni najbolj prilagojena temu, da bi se zagotovilo zasebno izvajanje določb konkurenčnega prava Unije (ali „*private enforcement*“, kot je to izvajanje običajno imenovano na tem področju),⁴ ki bi bilo učinkovito v primeru, kot je obravnavani.

3 — UL 1994, L 1, str. 3, v nadaljevanju: Sporazum EGP. Ker je besedilo člena 53 Sporazuma EGP v bistvu podobno besedilu člena 81 ES in člena 101 PDEU, navedbe v teh sklepnih predlogih v zvezi z zadnjemavedenima določbama smiselno veljajo za prvo določbo.

4 — V nasprotju z izvajanjem teh določb v javni domeni („*public enforcement*“), ki ga zagotavljajo Komisija in nacionalni organi, pristojni za konkurenco.

9. Uporaba nekaterih določb te uredbe lahko namreč vodi v ozemeljsko delitev pristojnosti med sodišči držav članic, ki bi bila lahko po eni strani neprimerna z vidika geografskega obsega konkurenčnega prava Unije ter s katero bi se lahko po drugi strani oškodovancem nezakonitih omejitev konkurence otežila prizadevanje za popolno odškodnino za škodo, ki jim je nastala, in pridobitev te odškodnine. Zato se mi zdi mogoče, da povzročitelji takih omejitev uporabijo te določbe mednarodnega zasebnega prava tako, da ustvarijo položaj, v katerem bi bilo treba posledice enotne in resne kršitve pravil Unije o konkurenci v civilnem pravu ugotavljati v okviru vrste postopkov, razpršenih med različne države članice.

10. Splošni sklep, ki ga bom izpeljal iz tega predloga za sprejetje predhodne odločbe, je, da bi bilo *de lege ferenda* zaradi posebnosti posledic, ki jih imajo lahko čezmejna protikonkurenčna ravnanja na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah – zlasti kadar so, tako kot v postopku v glavni stvari, zapletena – po mojem mnenju pametno, da bi zakonodajalec Unije razmislil o vstavitvi pravila o pristojnosti posebej za taka ravnanja v Uredbo Bruselj I,⁵ in sicer po vzoru kolizijskega pravila, ki ga posebej za obveznosti, nastale zaradi omejevanja konkurence, določa uredba, običajno imenovana „Rim II“.⁶

II – Pravni okvir

11. V uvodnih izjavah 11, 12, 14 in 15 Uredbe Bruselj I je navedeno:

„(11) Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.

(12) Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva.

[...]

(14) Razen pri zavarovalnih pogodbah, potrošniških pogodbah ali pogodbah o zaposlitvi, kjer je avtonomija glede določitve pristojnih sodišč dovoljena samo omejeno, je treba, ob upoštevanju izključnih pristojnosti, določenih v tej uredbi, spoštovati avtonomijo pogodbenih strank.

(15) V interesu ustreznega sodnega varstva je treba čimbolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v dveh državah članicah niso izdane nezdružljive sodne odločbe. [...]“

12. V členu 1(2)(d) Uredbe Bruselj I je z njenega področja uporabe izključena arbitraža.

5 — Sprejetje posebnih pravil o pristojnosti za skupinske tožbe v primeru kršitve pravil Skupnosti o konkurenci je bilo opredeljeno kot pomemben problem v zeleni knjigi o pregledu izvajanja Uredbe Bruselj I (COM(2009) 175 final, točka 8.2, zadnji stavek), vendar ta ugotovitev ni prinesla rezultatov v Uredbi št. 1215/2012, s katero je bil navedeni pregled končan.

6 — Glej člen 6(3) Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“) (UL L 199, str. 40), ki ureja le škodne dogodke, ki so nastali po 11. januarju 2009 (sodba Homawoo, C-412/10, EU:C:2011:747). V skladu z uvodno izjavo 21 te uredbe „[p]osebno pravilo iz člena 6 ni izjema od splošnega pravila iz člena 4(1), [in sicer da je pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, nastalo iz škodnega dejanja, pravo države, v kateri škoda nastane,] ampak zgolj njegovo pojasnilo“.

13. V poglavju II navedene uredbe je določena vrsta pravil o sodni pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah. Člen 2(1) navedenega poglavja določa načelo, da so „[o]b upoštevanju določb te uredbe [...] osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice“.

14. V oddelku 2 navedenega poglavja, ki se nanaša na „Posebn[o] pristojnost“, člen 5, točka 3, določa, da je „[o]seba s stalnim prebivališčem v državi članici [...] lahko tožena v drugi državi članici [...] v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“.

15. V navedenem oddelku je v členu 6, točka 1, dodano, da je „[o]seba s stalnim prebivališčem v državi članici [...] lahko tožena tudi, če je ena od več toženih oseb, tudi pred sodiščem kraja, kjer ima ena od njih stalno prebivališče, če so tožbeni zahtevki med seboj tako tesno povezani, da jih je smotrno obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se s tem izognili tveganju nezdružljivosti sodnih odločb, ki bi lahko bile posledica ločenih postopkov“.

16. V oddelku 7 navedenega poglavja, naslovljenem „Dogovor o pristojnosti“, člen 23(1) in (5) določa:

„1. Če so se stranke, od katerih ima vsaj ena svoje stalno prebivališče v državi članici, dogovorile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oz. so pristojna sodišča te države članice. Ta pristojnost je izključna, razen če se stranke niso dogovorile drugače. [...]“

[...]

5. Dogovori [...], ki podeljujejo pristojnost, nimajo pravne veljave, če so v nasprotju s členi 13, 17 ali 21 ali če izključujejo pristojnost sodišč, ki imajo v skladu s členom 22 izključno pristojnost.“

III – Postopek v glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

17. Tožba v postopku v glavni stvari temelji na odločbi z dne 3. maja 2006,⁷ v kateri je Komisija menila, da je bilo več družb, ki dobavljajo vodikov peroksid in/ali natrijev perborat,⁸ udeleženi v enotni in trajajoči kršitvi, ki je v nasprotju s prepovedjo omejevalnih sporazumov, določeno v členu 81 ES (člen 101 PDEU) in členu 53 Sporazuma EGP, na podlagi katere je bilo nekaterim od teh družb naloženo plačilo glob.⁹

18. V zadevni odločbi je navedeno, da je v njej obravnavano obdobje kršitve od 31. januarja 1994 do 31. decembra 2000 in da je kršitev obsegala celotni Evropski gospodarski prostor (EGP). Zadevni omejevalni sporazum je vključeval predvsem izmenjavo informacij med konkurenti o cenah in obsegu prodaje, dogovore o cenah, dogovore o zmanjšanju proizvodnih zmogljivosti ter nadzor nad izvajanjem protikonkurenčnih dogovorov. Predložitveno sodišče poudarja, da so ta tajna dogovarjanja potekala v okviru srečanj in telefonskih pogovorov v glavnem v Belgiji, Franciji in Nemčiji ter da so bili storilci kršitve v njej udeleženi na različne načine, vendar so se zavedali nezakovitosti svojih tajnih ravnanj, namenjenih omejevanju konkurence.

7 — Odločba Komisije C(2006) 1766 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP proti podjetjem Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret SA, Kemira Oyj, L’Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA in Arkema SA (zadeva št. COMP/F/C.38.620 – vodikov peroksid in perborat) (UL L 353, str. 54).

8 — Vodikov peroksid se uporablja med drugim kot belilno sredstvo pri industrijski proizvodnji papirja in tekstila ter za razkuževanje in obdelavo odpadnih vod. Natrijev perborat se večinoma uporablja kot aktivna snov v sintetičnih detergentih in pralnih praških (*ibidem*, točke 2, 3 in 4).

9 — Povzetek glob, naloženih tem družbam, in postopkov, sproženih proti njim pred Splošnim sodiščem Evropske unije in Sodiščem, je v sporočilu za medije št. 154/13 z dne 5. decembra 2013, ki je na voljo na tej spletni strani: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-12/cp130154en.pdf>.

19. Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA (v nadaljevanju: družba CDC) je družba s sedežem v Belgiji, ustanovljena z namenom uveljavljanja zahtevkov iz naslova pravic do odškodnine, ki so ji jih neposredno ali posredno odstopila nekatera izmed podjetij, ki so bila domnevno oškodovana v okviru navedene kršitve.¹⁰

20. Družba CDC je 16. marca 2009 pri Landgericht Dortmund vložila odškodninsko tožbo, s katero uveljavlja solidarno odgovornost šesterice izmed družb, ki jim je Komisija naložila kazni, pri čemer je imelo teh šest družb sedež v različnih državah članicah, le ena od njih pa je imela sedež v državi sodišča, in sicer družba Evonik Degussa GmbH (v nadaljevanju: Evonik Degussa) s sedežem v Essnu (Nemčija).¹¹

21. Septembra 2009, po vročitvi tožbe vsem toženim strankam v postopku v glavni stvari, vendar pred potekom roka, določenega za vložitev odgovorov na tožbo, in pred začetkom ustnega postopka, je družba CDC umaknila tožbo proti tej nemški družbi, ker je z njo sklenila poravnavo. Konec leta 2009 so tožene stranke, ki so ostale stranke v postopku, pozvale družbo Evonik Degussa in dve drugi družbi, na kateri se je nanašala odločba Komisije,¹² naj se pridružijo kot intervenientke.

22. Družba CDC je navedla, da so podjetja, ki so ji odstopila svoje pravice, med letoma 1994 in 2006 od dobaviteljev, udeleženih pri protipravnem omejevalnem sporazumu, kupila velike količine vodikovega peroksida, ki so bile na pogodbeni podlagi dobavljene v različne države članice Unije ali EGP.

23. Tožene stranke v postopku v glavni stvari so ob zatrjevanju, da so nekatere od teh dobavnih pogodb vsebovale arbitražne klavzule in klavzule o izbiri sodišča, vse podale ugovor mednarodne nepristojnosti.

24. Landgericht Dortmund je menilo, da bi njegova pristojnost lahko temeljila le na določbah členov 6, točka 1, in 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, če ni veljavno izključena zaradi učinka dogovora o pristojnosti na podlagi člena 23 te uredbe ali učinka arbitražne klavzule. V teh okoliščinah je s sklepom, vloženim 26. junija 2013, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1.

- (a) Ali je treba člen 6, točka 1, Uredbe [Bruselj I] razlagati tako, da se v primeru tožbe, s katero se za posredovanje informacij in odškodnino skupaj tožijo tožena stranka s sedežem v kraju sodišča in druge tožene stranke s sedežem v drugih državah članicah Evropske unije, zaradi od Evropske komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 81 ES (postal člen 101 PDEU) in člena 53 Sporazuma EGP, ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselna, da bi se tako izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajala iz ločenih postopkov?
- (b) Ali je treba pri tem upoštevati okoliščino, da se tožba proti toženi stranki s sedežem v državi sodišča po vročitvi vsem toženim strankam in pred potekom roka, ki ga je sodišče določilo za podajo odgovora na tožbo, ter pred prvo ustno obravnavo umakne?

10 — V predložitvenem sklepu je navedeno, da je družba CDC sklenila sporazume o odstopu odškodninskih terjatev z 32 podjetji, ki imajo sedež v trinajst različnih evropskih državah, pri čemer je pojasnjeno, da so nekatera od njih predhodno sklenila take sporazume z 39 drugimi podjetji.

11 — Tožene stranke so bile družbe Akzo Nobel NV (v nadaljevanju: Akzo Nobel) s sedežem na Nizozemskem, Solvay SA (v nadaljevanju: Solvay) s sedežem v Belgiji, Kemira Oyj (v nadaljevanju: Kemira) s sedežem na Finskem, Arkema France SA s sedežem v Franciji (v zvezi s katero je družba CDC pozneje umaknila tožbo), FMC Foret SA (v nadaljevanju: FMC Foret) s sedežem v Španiji in Evonik Degussa, edina s sedežem v Nemčiji (najprej tožena stranka, zdaj pa intervenientka v podporo družbam Akzo Nobel, Solvay, Kemira in Arkema France).

12 — Družba Chemoxal SA, intervenientka v podporo družbama Solvay in FMC Foret, ima sedež v Franciji, družba Edison SpA (v nadaljevanju: Edison), intervenientka v podporo družbam Akzo Nobel, Kemira, Arkema France in FMC Foret, pa v Italiji.

2. Ali je treba člen 5, točka 3, Uredbe [Bruselj I] razlagati tako, da je v primeru tožbe, s katero se od toženih strank, ki imajo sedež v različnih državah članicah Evropske unije, zahteva posredovanje informacij in odškodnino, zaradi od Evropske komisije ugotovljene enotne in trajajoče kršitve člena 81 ES (postal člen 101 PDEU) in člena 53 Sporazuma EGP, ob različni krajevni in časovni udeležbi toženih strank v več državah članicah, škodni dogodek vsake tožene stranke in glede vseh uveljavljenih škod ali celotne škode nastopil v tistih državah članicah, v katerih so bili sklenjeni in uresničeni kartelni sporazumi?

3. Ali v primeru odškodninskih tožb zaradi kršitve prepovedi kartelnih sporazumov na podlagi člena 81 ES (postal člen 101 PDEU) in člena 53 Sporazuma EGP zahteva po učinkovitem uveljavljanju prepovedi kartelnih sporazumov, kot izhaja iz prava Unije, dopušča, da se upoštevajo arbitražne klavzule in dogovori o pristojnosti v dobavnih pogodbah, če to v zvezi z vsemi toženimi strankami in/ali vsemi ali delom uveljavljenih zahtevkov pomeni odstopanje od pravil o mednarodni pristojnosti iz člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, Uredbe [Bruselj I]?”

25. Pisna stališča so vložile družbe CDC, Evonik Degussa (le glede točke (b) prvega vprašanja), Akzo Nobel, Solvay, Kemira, FMC Foret in Edison, francoska vlada (le glede tretjega vprašanja) in Komisija. Predložitveno sodišče je z dopisom z dne 26. avgusta 2013 Sodišče obvestilo, da je družba CDC umaknila tožbo proti družbi Arkema France. Obravnave ni bilo.

IV – Analiza

A – Uvodne ugotovitve

26. Prvič, glede splošnega pomena te zadeve bi rad poudaril, da Uredba Bruselj I sama po sebi nikakor ni namenjena izvajanju pravil konkurenčnega prava Unije. Kot je navedeno zlasti v njenih uvodnih izjavah 1, 2 in 6, je cilj te uredbe spodbuditi „nemoteno delovanje notranjega trga“ ter zagotoviti „prost[i] pretok[...] sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah“ z vzpostavitvijo poenotenega okvira za spore v teh zadevah, kar zadeva delitev pristojnosti med sodišči držav članic ter priznavanje in izvrševanje odločb, ki jih ta izdajo.

27. Vendar morata po mojem mnenju razlaga in uporaba Uredbe Bruselj I omogočati ohranitev polne učinkovitosti določb konkurenčnega prava Unije, ki imajo bistven pomen za notranji trg in so ključni element gospodarske ureditve Evropske unije,¹³ ker je, kot je Sodišče že poudarilo, člen 85 Pogodbe ES, ki je postal člen 101 PDEU, „temeljna določba, ki je nepogrešljiva za izvajanje nalog Skupnosti in zlasti za delovanje notranjega trga“.¹⁴ Poleg tega morajo biti procesnopravna pravila Unije na neki način podrejena materialnopravnim pravilom Unije v smislu, da so ta procesnopravna pravila instrument, ki omogoča uresničevanje pravic in obveznosti zasebnikov in oseb javnega prava, zlasti z vidika pravice do učinkovitega pravnega sredstva in do poštenega sojenja, ki je bila potrjena s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.¹⁵

13 — V zvezi s tem pojmom glej predvsem Mestmäcker, E.-J., *Wirtschaft und Verfassung in der Europäischen Union: Beiträge zu Recht, Theorie und Politik der europäischen Integration*, Nomos, Baden-Baden, 2. izdaja, 2006, zlasti str. od 30 do 39 in od 116 do 132; Christodoulidis, E., „A Default Constitutionalism? A Disquieting Note on Europe's Many Constitutions“, v: *The many constitutions of Europe*, Tuori, K., in Sankari, S. (ur.), Ashgate, Edinburgh Centre for Law and Society series, 2010, str. 31 in naslednje, zlasti str. od 34 do 38.

14 — Sodba Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, točka 36).

15 — V sodbi Otis in drugi (C-199/11, EU:C:2012:684, točka 46), izdani v okviru odškodninskega zahtevka, ki je bil vложен zaradi škode, povzročene Uniji z omejevalnim sporazumom, je bilo opozorjeno, da „je načelo učinkovitega sodnega varstva splošno načelo prava Unije, ki je danes izraženo v členu 47 Listine“.

28. V zvezi s tem je treba najprej ugotoviti, da se postopek v glavni stvari nanaša na posledice, ki lahko v civilnem pravu izhajajo iz delikta v obliki enotne in trajajoče kršitve člena 101 PDEU, ki jo stori več družb s sedežem na ozemlju različnih držav članic in katere številni oškodovanci imajo prav tako sedež v različnih državah članicah.

29. V resnici se mi zdi, da pojav akterjev v sodnih postopkih, kot je tožeča stranka v postopku v glavni stvari, katerih namen je združiti sredstva, ki temeljijo na odškodninskih zahtevkih zaradi kršitev konkurenčnega prava Unije,¹⁶ kaže, da v primeru bolj zapletenih ovir za konkurenco za oškodovance ni razumno, da sami in individualno tožijo različne povzročitelje tovrstne ovire.¹⁷

30. Nato opozarjam, da je v skladu s sodno prakso iz sodb Courage in Crehan¹⁸ ter Manfredi in drugi,¹⁹ ki se nanaša na razlago člena 81 ES (člen 101 PDEU), povrnitev škode oškodovancem omejevalnega sporazuma, ki je v nasprotju s pravom Unije, njihova pravica, katere bistvena vsebina je urejena s tem pravom. To velja za obstoj navedene pravice in hkrati za njen bistveni vsebinski obseg, ki vključuje zlasti možnost, da oškodovanci dobijo odškodnino, ki pokriva ne le škodo, ki jim je nastala (*damnum emergens*), ampak tudi dobiček, ki so ga izgubili (*lucrum cessans*) zaradi takega omejevalnega sporazuma, poleg plačila obresti.²⁰

31. Vendar, kot je poudarilo Sodišče, glede na stanje razvoja prava Unije pravila za izvrševanje te pravice do popolne odškodnine ostajajo v domeni držav članic, če te upoštevajo načelo enakovrednosti in načelo učinkovitosti, ki sta določeni v navedeni sodni praksi.²¹ Ta ohranitev zakonodajne pristojnosti nacionalnih zakonodajalcev na tem področju velja zlasti za postopkovna pravila, ne velja pa več za kolizijska pravila, ker je „pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, nastale zaradi omejevanja konkurence“, zdaj zavezujoče določeno z Uredbo Rim II.²²

32. Po analogiji bi moralo načelo učinkovitosti odškodninskih tožb, ki je tako določeno v zvezi z določbami nacionalnega prava, po mojem mnenju *a fortiori* narekovati tako razlago in uporabo Uredbe Bruselj I, da te uredbe kot akta sekundarne zakonodaje, ki ga je sprejela sama Unija, ni mogoče razlagati tako, da bi bilo uresničevanje navedene pravice, podeljene na podlagi primarnega prava, praktično nemogoče ali bistveno oteženo v okoliščinah čezmejnega protipravnega omejevalnega sporazuma.²³

16 — V zvezi z dejstvom, da v Nemčiji – drugače kot v Združenem kraljestvu – skupinske tožbe niso dovoljene, so pa dopustne tožbe družb, ki so, tako kot družba CDC, ustanovljene izključno z namenom vložitve odškodninske tožbe v imenu njihovih družbenikov, glej Derenne, J., „Réparation du dommage concurrentiel dans le droit de l'Union européenne et des États membres“, *Concurrences*, 2014, št. 3, Colloque, str. od 76 do 78, točki 120 in 122.

17 — Kot navaja Calisti, D., v „Quelles propositions de l'Union européenne pour une meilleure réparation des dommages concurrentiels?“, *Concurrences*, 2014, št. 3, str. od 27 do 31, točki 6 in 7, na tem področju „odškodninski spor še ni dovolj razvit“ in „možnosti, da oškodovanec dobi odškodnino za škodo, povzročeno s protikonkurenčnim ravnanjem, se med državami članicami znatno razlikujejo“ zaradi „velikih razlik med nacionalnimi določbami, ki urejajo te postopke“. V zvezi z možnostjo združevanja tožb več tožnikov proti istemu tožencu, zlasti na področju omejevalnih sporazumov, glej tudi poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o uporabi Uredbe Bruselj I (COM(2009) 174 final, točka 3.5).

18 — C-453/99, EU:C:2001:465.

19 — Od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461.

20 — *Ibidem* (točka 95).

21 — „[Z]aradi neobstoja pravil Skupnosti s tega področja je stvar notranjega pravnega sistema vsake države članice, da določi sodišča, pristojna za presojanje odškodninskih tožb zaradi kršitve konkurenčnih pravil Skupnosti, in da določi natančna procesna pravila v zvezi s temi tožbami, če ta pravila niso manj ugodna od tistih, ki se nanašajo na odškodninske tožbe zaradi kršitve nacionalnih konkurenčnih pravil [(načelo enakovrednosti)], in če te nacionalne določbe praktično ne omogočijo ali bistveno ne otežijo izvrševanja pravice do odškodninskega zahtevka za škodo, povzročeno z omejevalnim sporazumom ali ravnanjem, prepovedanim s členom 81 ES [(načelo učinkovitosti)]“ (*ibidem*, točka 72).

22 — Glej člen 6(3) navedene uredbe in točko 75 teh sklepnih predlogov.

23 — Jasno je namreč, da je treba sekundarno zakonodajo razlagati in uporabljati skladno s primarnim pravom. Glej zlasti sodbo Španija/Komisija (C-135/93, EU:C:1995:201, točka 37), v kateri je opozorjeno, da „je treba, kadar se besedilo sekundarne zakonodaje Skupnosti lahko razlaga na več načinov, dati prednost tisti razlagi, na podlagi katere je določba v skladu s Pogodbo, ne pa tisti, ki bi privredila do ugotovitve njene nezdržljivosti s Pogodbo“. Glej tudi sodbo Preveritev Komisija/Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, točka 40).

33. Drugič, poudarjam, da glede na sodno prakso Sodišča velja, da tožba, katere namen je, kot v obravnavanem primeru, dobiti odškodnino od podjetij, ki so kršila člen 101 PDEU, res spada med „civilne in gospodarske zadeve“ v smislu člena 1(1) Uredbe Bruselj I.²⁴

34. Tretjič, opozoriti je treba, da ker je Uredba Bruselj I glede odnosov med državami članicami nadomestila Konvencijo o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisano v Bruslju 27. septembra 1968 (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija),²⁵ razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb te konvencije, velja tudi za določbe navedene uredbe, kadar je mogoče določbe teh dveh instrumentov šteti za enakovredne.²⁶

35. Ob upoštevanju sodne prakse Sodišča se mi zdi, da je ta enakovrednost ugotovljena za vsako izmed določb Uredbe Bruselj I, na katere se nanaša ta predlog za sprejetje predhodne odločbe – in sicer za člen 5, točka 3, člen 6, točka 1, in člen 23(1) navedene uredbe – ker je vsebina ustreznih določb Bruseljske konvencije – in sicer člena 5, točka 3, člena 6, točka 1, in člena 17, prvi odstavek, te konvencije – v bistvu vsaj podobna, če ne celo enaka.²⁷

36. Četrtrič, opozarjam, da je treba v skladu s cilji Bruseljske konvencije, ki so tudi cilji Uredbe Bruselj I, po eni strani v čim večjem obsegu preprečiti, da bi bilo za isto pravno razmerje pristojnih več sodišč, ter po drugi strani zagotoviti pravno varnost tožečih in toženih strank z omogočanjem tem strankam, da z gotovostjo predvidijo pristojno sodišče, in sicer zlasti z omogočanjem sodišču, ki mu je zadeva predložena, da se izreče o svoji pristojnosti, ne da bi moralo ob tem vsebinsko preučiti zadevo.²⁸

37. Nazadnje, zdi se mi, da so civilnopravne odškodninske tožbe zaradi kršitve konkurenčnega prava večinoma zasnovane kot deliktne,²⁹ pri čemer pa je treba navesti, da pogodbeni opredelitev podlage za take tožbe ni *a priori* izključena, vsaj ne v nekaterih nacionalnih pravnih sistemih.³⁰

38. Zato nameravam preučitev problematik, predloženih Sodišču, začeti z drugim vprašanjem za predhodno odločanje, ki se nanaša na člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, v katerem je določena posebna pristojnost za odškodninske tožbe, ki temeljijo na deliktni odgovornosti (B). Nato bom preučil prvo vprašanje, ki zadeva člen 6, točka 1, te uredbe, ki določa razširjeno pristojnost v primeru medsebojno povezanih zahtevkov, vloženih proti več toženim strankam (C). Končal bom s tretjim vprašanjem, ki se navezuje na ti določbi in na posebne vidike izbire sodišča v povezavi z načelom polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov v pravu Unije (D).

24 — Glej sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, točka 29) in sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v isti zadevi flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2046, točka 48).

25 — UL 1972, L 299, str. 32. Besedilo, kakor je bilo spremenjeno z zaporednimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji. Glej tudi poročilo P. Jenarda o Bruseljski konvenciji (UL 1979, C 59, str. 1, v nadaljevanju: Jenardovo poročilo) ter poročilo o Konvenciji o pristopu Kraljevine Danske, Irske in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska k Bruseljski konvenciji in Protokol o njeni razlagi s strani Sodišča, ki je bil podpisan v Luxembourg 9. oktobra 1978 in ga je pripravil P. Schlosser (UL 1979, C 59, str. 71, v nadaljevanju: Schlosserjevo poročilo).

26 — Glej zlasti sodbi OTP Bank (C-519/12, EU:C:2013:674, točka 21) in Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, točka 19).

27 — Glej v zvezi s členom 5, točka 3, Uredbe Bruselj I zlasti sodbi Folien Fischer in Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, točki 31 in 32) ter ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, točki 28 in 29), v zvezi z njenim členom 6, točka 1, zlasti sodbi Freeport (C-98/06, EU:C:2007:595, točka 39) in Sapir in drugi (C-645/11, EU:C:2013:228, točki 31 in 42) ter v zvezi z njenim členom 23 zlasti sodbo Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62, točki 18 in 19).

28 — Glej v zvezi z Bruseljsko konvencijo zlasti sodbo Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, točki 26 in 27) in v zvezi z Uredbo Bruselj I zlasti sodbo Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, točka 35).

29 — V zvezi s stališčem, ki ga je v tem smislu zavzelo Sodišče, glej opombo 31 teh sklepnih predlogov.

30 — Glej v zvezi s tem Idot, L., „La dimension internationale des actions en réparation. Choisir sa loi et son juge: Quelles possibilités?“, *Concurrences*, 2014, št. 3, str. od 43 do 53, zlasti točka 5.

B – Razlaga člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I (drugo vprašanje)

39. Z drugim vprašanjem se Sodišču v bistvu predlaga, naj odloči o področju uporabe člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I in o obsegu pristojnosti, ki bi lahko izhajal iz posebnega pravila, navedenega v tej določbi (1). Predvsem glede na cilje te določbe menim, da je njena uporaba problematična ali da bi morala biti celo izključena v okoliščinah, kakršne se obravnavajo v postopku v glavni stvari, katerega posebnosti ni mogoče zanikati (2).

1. Problematika, predložena Sodišču

40. Glede na predlog za sprejetje predhodne odločbe predložitveno sodišče šteje za sprejeto, da tožba za plačilo odškodnine in posredovanje informacij, o kateri odloča, spada med „zadeve v zvezi z delikti“ iz člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I in da je zato ta določba lahko podlaga za njegovo pristojnost. Tako opredelitev tovrstnih tožb je pred kratkim sprejelo Sodišče.³¹

41. Poleg tega predložitveno sodišče pravilno navaja, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da se za zapletene delikte³² izraz „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“³³ iz navedenega člena 5, točka 3, nanaša tako na *kraj vzročnega dogodka*, zaradi katerega je nastala domnevna škoda, kot tudi na *kraj, v katerem je ta škoda nastala*, tako da lahko tožeča stranka po svoji izbiri toži tožene stranke pred sodiščem enega ali drugega kraja.³⁴ Opozarja pa tudi, da lahko v primeru več domnevnih škod sodišče, ki je pristojno na podlagi zadnjenavedene navezne okoliščine, odloča samo o zahtevkih v zvezi s škodo, nastalo na ozemlju države članice tega sodišča.³⁵

42. Predložitveno sodišče ni prepričano, kako je treba v okviru spora, ki mu je bil predložen, izvajati merili, ki ju je tako alternativno določilo Sodišče, glede na to, da imajo prispevki udeležencev omejevalnega sporazuma, ki je pripeljal do kršitve člena 101 PDEU in do zatrevane škode, to posebnost, da so se razlikovali tako na krajevni kot na časovni ravni. Predložitveno sodišče se predvsem sprašuje, ali člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I omogoča, da se tožba, ki se nanaša na celotno škodo, povzročeno s protipravnim omejevalnim sporazumom, vloži v vsakem „kraju, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ v smislu te določbe in proti vsakemu udeležencu tega sporazuma, tudi če nekatere od toženih strank niso delovale neposredno na ozemlju države članice sodišča.

43. Družba CDC Sodišču predlaga, naj odgovori, da bi moralo biti mogoče na podlagi te določbe celotno škodo, nastalo zaradi omejevalnega sporazuma, ki pomeni navedeno kršitev, uveljavljati pred sodišči vseh držav članic, na katerih ozemlju je bil bodisi sklenjen ali izveden vsaj del tega sporazuma bodisi je bil zaradi navedenega sporazuma vsaj deloma neposredno in bistveno oviran zadevni trg. Komisija zavzema podoben pristop, ki pa je vseeno zmernejši glede obsega pristojnosti sodišč, ki bi

31 — V skladu s sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines (EU:C:2014:2319, točka 28) se „[s] tožbo [v postopku v glavni stvari] zahteva povračilo škode, povezane z domnevno kršitvijo konkurenčnega prava. Tako ta tožba spada v okvir prava o civilni odgovornosti za delikte ali kvazidelikte“.

32 — In sicer delikti, katerih sestavni elementi, to so škodni dogodek in škodljive posledice, ki jih je ta povzročil, so ločeni in razpršeni po ozemlju več držav članic.

33 — Naj pojasnim, da v tej zadevi drugi primer iz te določbe, in sicer „kraj, [...] kjer grozi škodni dogodek“, ni upošteven, ker se tožeča stranka sklicuje na posledice že izvedenih deliktih dejanj.

34 — Glej zlasti sodbi Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, točka 27) in Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, točka 46 in navedena sodna praksa).

35 — Glej zlasti sodbi Shevill in drugi (C-68/93, EU:C:1995:61, točka 27 in naslednje) ter eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točka 51).

lahko veljavno odločala v tem okviru.³⁶ Tožene stranke v postopku v glavni stvari, ki so vložile stališča glede drugega vprašanja, zagovarjajo bodisi nedopustnost tega vprašanja³⁷ bodisi, kar zadeva utemeljenost, zavrnitev splošne pristojnosti sodišča v zvezi z vsemi udeleženci protipravnega omejevalnega sporazuma in za celotno domnevno škodo.³⁸

44. Opozarjam, da glede na sodno prakso Sodišča v zvezi s členom 5, točka 3, Uredbe Bruselj I razlago te določbe ureja več vodilnih načel. Najprej, nesporno je, da je treba pojme, ki jih vsebuje ta uredba, opredeljevati avtonomno, torej brez uporabe nacionalnih pravnih institutov, ob upoštevanju predvsem sistema in ciljev navedene uredbe, da se zagotovi njena enotna uporaba v vseh državah članicah.³⁹ Dalje, kar zadeva posebno pravilo, ker to odstopa od načela pristojnosti sodišč stalnega prebivališča tožene stranke, določenega v členu 2 te uredbe, ga je treba razlagati ne široko, temveč ozko,⁴⁰ zlasti da se preprečita posplošitev *forum actoris*⁴¹ in nastanek položaja z več pristojnimi sodišči, ki spodbuja *forum shopping*.

45. Poleg tega je bistveno upoštevati, da je Sodišče skladno s ciljem bližine, omenjenim v uvodni izjavi 12 Uredbe Bruselj I, pojasnilo, da pravilo o pristojnosti, določeno v navedenem členu 5, točka 3, temelji na obstoju *posebno tesne zveze* med sporom in sodišči kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka. Ta zveza opravičuje odstopajočo podelitev pristojnosti tem sodiščem zaradi učinkovitosti sodstva in načela ekonomičnosti postopka.⁴² Ker mora opredelitev ene od naveznih okoliščin, ki jih priznava zgoraj navedena sodna praksa,⁴³ omogočati določitev pristojnosti sodišča, ki je *objektivno najprimernejše za presojo, ali so predpostavke odgovornosti tožene stranke izpolnjene*, je lahko zadeva veljavno predložena samo sodišču, z območjem katerega je povezana upoštevna navezna okoliščina.⁴⁴

46. Prav obstoj take bližine je tisti, za katerega je po mnenju predložitvenega sodišča mogoče, da ne bi bil podan, če bi se v tej zadevi priznalo, da bi bilo na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I v zvezi z vsemi toženimi strankami in za celotno domnevno škodo⁴⁵ pristojno vsako sodišče, ki je v katerem od številnih krajev, kjer je bil protipravni omejevalni sporazum zasnovan, organiziran in nadzorovan ter kjer je bila omejena svobodna izbira kupcev na zadevnem trgu. Strinjam se z njegovim stališčem, in sicer iz razlogov, navedenih v nadaljevanju.

36 — Komisija predlaga, naj se člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I razlaga tako, da lahko v okoliščinah, kot se obravnavajo v postopku v glavni stvari, „tožeča stranka vloži odškodninsko tožbo proti vsakemu od udeležencev omejevalnega sporazuma *bodisi* pri sodiščih vsake države članice, v kateri so bili sklenjeni in izvedeni tajni dogovori (*kraj škodnega dogodka*), *bodisi* pri sodiščih vsake države članice, na katere ozemlju je bil trg prizadet zaradi ravnanja, s katerim je bila omejena konkurenca (*kraj rezultata*); *prva navedena sodišča* so pristojna za odločanje o povrnitvi celotne škode, povzročene s kršitvijo prava omejevalnih sporazumov, medtem ko so *zadnje navedena sodišča* pristojna *samo* za odločanje o škodi, povzročeni v državi sodišča, ki mu je zadeva predložena“ (moj poudarek).

37 — Družba Kemira trdi, da ta predlog za sprejetje predhodne odločbe ni dopusten, zlasti zato, ker ne vsebuje nobenega elementa, ki bi omogočal ugotovitev, da so bili protipravni omejevalni sporazumi sklenjeni ali izvedeni na območju pristojnosti predložitvenega sodišča. V zvezi s tem je dovolj spomniti, da za vprašanja, ki jih predložitveno sodišče postavi v dejanskem in pravnem okviru, ki ga je pristojno opredeliti in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti, ki se lahko zavrne samo v omejenih primerih (glej zlasti sodbo Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, točka 27 in naslednje), ti pa v obravnavani zadevi po mojem mnenju niso podani.

38 — Zlasti po mnenju družbe FMC Foret so sodišča države članice pristojna le za odločanje o zahtevkih, ki temeljijo na tistem delu protipravnega omejevalnega sporazuma, ki je bil izveden in/ali je imel učinke v tej državi članici, po mnenju družbe Solvay pa je treba tesno povezavo med sodiščem, ki mu je zadeva predložena, in sporom kot navezno okoliščino ugotavljati ločeno v zvezi z vsako toženo stranko in za celotno zatrjevano škodo.

39 — Glej zlasti sodbe Réunion européenne in drugi (C-51/97, EU:C:1998:509, točka 15); Melzer (EU:C:2013:305, točke 22 ter 34 in naslednje); Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, točka 40) in Coty Germany (EU:C:2014:1318, točka 43).

40 — Glej zlasti sodbo Coty Germany (EU:C:2014:1318, točki 44 in 45).

41 — Glej zlasti sodbo Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, točki 14 in 20).

42 — Sodišče kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka, je namreč v zadevah v zvezi z delikti običajno najprimernejše za odločanje, predvsem zaradi bližine predmeta spora in lažje izvedbe dokazov (glej zlasti sodbo Melzer, EU:C:2013:305, točka 27).

43 — V opombi 34 teh sklepnih predlogov.

44 — Glej zlasti sodbo Coty Germany (EU:C:2014:1318, točki 47 in 48).

45 — Predložitveno sodišče navaja, da se ta težava pojavlja „[t]udi v primeru domneve obsežne naložitve odgovornosti zaradi enotne in nadaljevalne kršitve člena 81 ES/101 PDEU s soudeležbo“.

2. Izvajanje meril za uporabo člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I v okviru spora, kakršen je spor o glavni stvari

47. Čeprav uporaba člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I v okviru odškodninske tožbe, ki temelji na kršitvi člena 101 PDEU, *načeloma* ne more biti izključena,⁴⁶ se vseeno nagibam k mnenju, da te določbe ni mogoče učinkovito uporabiti v *posebnem primeru* protipravnega horizontalnega omejevalnega sporazuma, ki je trajal dolgo časa, s katerim se je omejevala konkurenca na celotnem ozemlju Unije in katerega struktura je zelo zapletena, ker je pripeljal do cele vrste tajnih dogovorov in ravnanj, zaradi česar so tako udeleženci kot oškodovanci, povezani z zatrjevano škodo, razpršeni po številnih državah članicah.⁴⁷

48. V primeru, kot je obravnavani, sta po mojem mnenju merili iz sodne prakse za opredelitev „kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ v smislu te določbe brezpredmetni zaradi velike geografske razpršenosti vzrokov in učinkov zatrjevane škode. Alternativni, ki ju je določilo Sodišče, namreč v tem primeru povzročita, da postanejo potencialno pristojna številna sodišča držav članic, čeprav je namen navedene uredbe omejiti število sočasnih postopkov,⁴⁸ ter ne omogočata opredelitve sodišča, ki ima „posebno tesno zvezo“ s sporom in ki bi bilo tako „najprimernejše“ *ratione loci* za odločanje o njem, čeprav je to podlaga za navedeni člen 5, točka 3.

49. Kar zadeva merilo, ki se navezuje na kraj vzročnega dogodka domnevne škode, bi to merilo teoretično lahko napotovalo na vsak kraj, kjer so udeleženci omejevalnega sporazuma sklenili ta sporazum, to je kraj, ki bi ga bilo glede na tajnost omejevalnega sporazuma vseeno težko ali celo nemogoče opredeliti, razen če bi se upoštevali različni kraji, kjer so sedeži zadevnih družb. Navedeno merilo bi lahko ustrezalo tudi vsem krajem dejanskega izvajanja omejevalnega sporazuma, to je vsakemu izmed krajev, kjer so udeleženci organizirali in konkretno uporabljali podrobnosti svojih tajnih dogovorov, namenjenih omejevanju konkurence, z aktivnimi ravnanji ali protikonkurenčnimi opustitvami.⁴⁹ Naj v zvezi s tem pojasnim, da v nasprotju s Komisijo menim, da bi morala sodba Melzer⁵⁰ – s katero je bila izključena možnost, da pristojnost temelji na kraju vzročnega dogodka, ki ga je povzročil sostorilec škodnega dogodka, ki ni bil tožen – pripeljati do tega, da ravnanj udeleženca omejevalnega sporazuma na ozemlju države članice ni mogoče pripisati drugim storilcem kršitve, ki so opustili svobodno konkuriranje na trgu, ki ustreza navedenemu ozemlju.⁵¹ Vsekakor se mi zdi, da so v okviru dolgotrajnega omejevalnega sporazuma evropskih razsežnosti, kot je ta v postopku v glavni stvari, taki dejavniki za opredelitev kraja neupoštevni, saj vodijo do presplošnih, razpršenih in nepredvidenih pristojnosti,⁵² in sicer zaradi velikega števila udeležencev in zadevnih dejanj ali opustitev ter posledično številnih s tem povezanih krajev škodnih dogodkov.⁵³

46 — Glej sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines (EU:C:2014:2319, točka 28).

47 — Nasprotno pa bi se po mojem mnenju navedeni člen 5, točka 3, lahko uporabil za vertikalne omejitve konkurence – če zatrjevana odgovornost ne bi bila pogodbeno – in za omejevalne sporazume, katerih obseg je geografsko omejen, ker bi se lahko jasno opredelil kraj bodisi protikonkurenčnega ravnanja bodisi njegovega učinka.

48 — Glej uvodno izjavo 15 Uredbe Bruselj I.

49 — V zvezi z različnimi elementi uresničevanja omejevalnega sporazuma v tej zadevi glej točko 18 teh sklepnih predlogov.

50 — EU:C:2013:305, točka 40.

51 — To, da se na podlagi omejevalnega sporazuma nekaj ne stori, namreč ni enakovredno storitvi nekega dejanja, saj kraja opustitve kot take ni mogoče opredeliti (glej po analogiji sodbo Besix, C-256/00, EU:C:2002:99, točka 49, v kateri je sporna pogodbeno obveznost zajemala zavezo o opustitvi, ki je bila geografsko neomejena).

52 — Kot je poudaril generalni pravobranilec P. Cruz Villalón v sklepnih predlogih v zadevi Hejduk (C-441/13, EU:C:2014:2212, točka 42), „[m]erilo, po katerem mora tožeča stranka obseg svoje tožbe omejiti na podlagi ozemeljskih meril, ki jih je težko, če ne nemogoče, opredeliti, ni skladno z duhom Uredbe [Bruselj I]“.

53 — Po mojem mnenju je treba ta položaj razlikovati od položajev v primeru klasičnega kartela, ki bi ga vodilo poklicno združenje, ali v primeru omejevalnega sporazuma, katerega dejavnost bi bila zaradi enotnega kraja srečevanja geografsko zgoščena, ker v teh primerih ne bi bilo take razpršenosti škodnih dogodkov.

50. Kar zadeva merilo, ki se navezuje na kraj nastanka domnevne škode, se lahko z ekonomskega vidika šteje, da je ta nastala bodisi v vsakem od krajev, kjer so domnevni oškodovanci kupovali proizvode, na katere se nanaša protipravni omejevalni sporazum, to je tam, kjer so bile podpisane in/ali izvedene pogodbe, katerih vsebina je bila izkrivljena z omejevalnim sporazumom – v obravnavanem primeru dobavne pogodbe, sklenjene med toženimi strankami in podjetji, ki so odstopila svoje pravice tožeči stranki – bodisi v vsakem od krajev, kjer imajo te oškodovane družbe ali njihove podružnice sedež. Posredni oškodovanci, ki niso bili pogodbeno vezani na katerega od udeležencev omejevalnega sporazuma, so pa bili zaradi njegovega obstoja vseeno oškodovani,⁵⁴ bi morali prav tako imeti možnost uveljavljati svojo škodo v mejah, določenih s sodno prakso Sodišča.⁵⁵ Vendar je treba opozoriti, da izbire pristojnosti, ki je na voljo v zadevah v zvezi z delikti, ni mogoče razlagati tako, da vodi v omogočanje *forum actoris*, ker je namen Uredbe Bruselj I omejiti zadnjenavedeni dejavnik pristojnosti, da bi se ohranil polni učinek splošnega pravila, določenega v njenem členu 2.⁵⁶ Poleg tega bi se lahko primerno upoštevali vsi kraji, kjer je bil trg prizadet zaradi kršitve člena 101 PDEU, ker je cilj pravil konkurenčnega prava zaščititi nemoteno delovanje gospodarske dejavnosti, in ne posamične interese neke gospodarske družbe.⁵⁷ V obravnavanem primeru pa kršitev, na kateri temelji odškodninski zahtevek, obsega ozemlja vseh držav članic Unije, zaradi česar so potencialno pristojna številna sodišča.⁵⁸ Tak širok pristop je v nasprotju z zgoraj navedenimi cilji Uredbe Bruselj I in še posebej s cilji, ki se želijo doseči z njenim členom 5, točka 3. Naj dodam, da sodna praksa iz sodbe Shevill in drugi⁵⁹ pomeni – pri čemer po mojem mnenju te točke ni niti mogoče niti priporočljivo spreminjati – da je pristojnost, ki temelji na kraju, kjer je prišlo do škodnega dogodka, ozemeljsko deljena po mejah držav članic⁶⁰ in vključuje s tem povezano tveganje razdrobitve spora, ker sodišče, pristojno na tej podlagi, ne bo moglo oceniti vseh številnih zatrjevanih škod.

51. Nazadnje, poudarjam, da če bi moralo Sodišče priznati, da so v tej zadevi na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I pristojna številna sodišča, bi bile možnosti, ki so posameznikom ponujene na tej podlagi, zelo široko odprte, čeprav gre za izbiro pristojnosti, ki je posebne narave in jo je torej treba načeloma uporabljati restriktivno. Poleg tega bi se v tem primeru pojavila nevarnost – še zdaleč ne hipotetična⁶¹ – da bi se storilec kršitve konkurenčnega prava Unije omogočilo vlaganje „torpednih“ tožb v obliki negativnih ugotovitvenih tožb, tako kot v sodbi Folien Fischer in Fofitec,⁶² in sicer

54 — Tako je Sodišče v sodbi Kone in drugi (C-557/12, EU:C:2014:1317, točka 30 in naslednje) priznalo, da je „dejstvo, da je stranki podjetja, ki ni udeleženo v kartelu, pa ima vseeno ugodnosti od gospodarskih pogojev zaščitne cene, nastala škoda zaradi višje cene ponudbe, kot bi bila, če ta kartel ne bi obstajal, del mogočih posledic navedenega kartela, ki jih njegovi udeleženci ne morejo spregledati“.

55 — Sodišče je v sodbi Dumez France in Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8, točka 20) člen 5, točka 3, Bruseljske konvencije razlagalo tako, da lahko posredni oškodovanec na tej podlagi zadevo predloži samo sodišču kraja, kjer je imel vzročni dogodek neposredne škodljive učinke za neposrednega oškodovanca.

56 — Iz določb Uredbe Bruselj I je namreč razvidno, da se s tem aktom omejujejo primeri, v katerih je tožena stranka lahko tožena pred sodiščem stalnega prebivališča tožeče stranke (glej v zvezi z Bruseljsko konvencijo sodbi Six Constructions, 32/88, EU:C:1989:68, točki 13 in 14, ter Dumez France in Tracoba, EU:C:1990:8, točka 19).

57 — V zvezi s tem je v uvodni izjavi 21 Uredbe Rim II navedeno, da je „[p]ovezava s pravom države, v kateri so razmerja med konkurenti [...] prizadet[a] ali bi lahko bil[a] prizadet[a], [pri čemer je ta povezava v zvezi z akti, ki omejujejo svobodno konkurenco, določena v členu 6 te uredbe,] na splošno v skladu s [...] cilji“ „varovati konkurente, potrošnike in splošno javnost ter zagotavljati pravilno delovanje tržnega gospodarstva“.

58 — Ashton, D., in Henry, D., v: *Competition Damages Actions in the EU, Law and Practice*, Elgar Competition Law and Practice Series, Cheltenham, 2013, str. 179, točka 7.030, poudarjata, da „[i]n the case of a pan-European cartel, [the place where the claimant suffered loss] could conceivably be in any Member State, which leads to relatively unrestrained freedom to forum shop in proceedings relating to [...] abuses with effects felt throughout Europe“.

59 — EU:C:1995:61, točka 33, v kateri je pojasnjeno, da lahko „sodišč[a] vsake države pogodbenice [Bruseljske konvencije], v kateri je bila vsebina objavljena in se žrtev sklicuje na napad na njen ugled, [...] odredijo zgolj povračilo škode, storjene v državi sodišča, ki odloča“ (moj poudarek).

60 — Sodišča vsake države članice lahko namreč najbolje ocenijo naravo in obseg škode, nastale na nacionalnem ozemlju.

61 — Glej konkretni primer, ki ga omenja Idot, L., v: „La dimension internationale des actions en réparation. Choisir sa loi et son juge: Quelles possibilités?“, *op. cit.*, točka 34.

62 — EU:C:2012:664.

v državi članici, ki bi bila splošno znana po posebno dolgem trajanju postopkov, proti osebam, ki so bile opredeljene kot oškodovanci v upravnem postopku, ki ga je začela Komisija. Ko pa Komisija izda odločbo o obstoju kršitve, negativna ugotovitev po mojem mnenju ne bi smela biti več mogoča zaradi zavezujočega učinka odločbe Komisije v zvezi z dejstvi in njihovo pravno opredelitvijo.⁶³

52. Skratka, po analogiji z odločitvijo Sodišča v sodbi Besix⁶⁴ menim, da je posebno pravilo o pristojnosti v zvezi z delikti ali kvazidelikti iz člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I brezpredmetno v primeru, v katerem – tako kot v postopku v glavni stvari – kraja, kjer je domnevno prišlo do škodnega dogodka, ni mogoče opredeliti zaradi dejstva, da gre pri kršitvi člena 101 PDEU, na kateri temelji tožba, za ravnanja, za katera je značilno veliko število krajev, kjer so bila dogovorjena in/ali izvedena, zaradi česar torej ni mogoče jasno in koristno opredeliti, katero bi bilo tisto sodišče, ki bi imelo posebno tesno zvezo s sporom v celoti.

53. Po mojem mnenju je treba v takem primeru pristojnost določiti bodisi z uporabo splošnega pravila iz člena 2(1) Uredbe Bruselj I bodisi z uporabo drugih posebnih pravil o pristojnosti iz te uredbe, kot je pravilo iz njenega člena 6, točka 1, ki omogoča združitev zahtevkov, vloženih proti več toženim strankam, pred enim samim sodiščem, če so v obravnavanem primeru izpolnjeni pogoji za izvajanje katerega izmed teh pravil. V zvezi s tem je treba poudariti, da je upoštevanje medsebojne povezanosti zahtevkov, vloženih proti več toženim strankam, kot podlage za pristojnost dovoljeno le v okviru navedenega člena 6, točka 1,⁶⁵ v skladu s katerim se lahko ta možnost uporabi samo na podlagi močne navezne okoliščine v obliki stalnega prebivališča ene od toženih strank, ni pa dovoljeno v okviru določbe, katere uporaba je odvisna od kraja, kjer je prišlo do nekega dogodka, kot je člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.

C – Razlaga člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I (prvo vprašanje)

54. Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem izvedeti, ali se lahko pravilo koncentracije pristojnosti v primeru več toženih strank, ki je določeno v členu 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, uporabi v okviru tožbe proti podjetjem, ki so bila različno krajevno in časovno udeležena v enotni in trajajoči kršitvi prepovedi omejevalnih sporazumov, določeni s pravom Unije (1). Nato Sodišču predlaga, naj presodi, ali v primeru pritrdilnega odgovora umik take tožbe proti oporni toženi stranki, to je edini izmed sotoženih strank, ki ima sedež v državi članici sodišča, ki mu je zadeva predložena, vpliva na pristojnost tega sodišča na podlagi navedene določbe (2).

63 — Kot določa člen 16(1) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe [101 PDEU in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205), da bi se zagotovila „[e]notna uporaba zakonodaje Skupnosti o konkurenci“, „[k]adar nacionalna sodišča odločajo o sporazumih, sklepih ali usklajenih ravnanjih v skladu s členom [101 PDEU], ki so že predmet odločbe Komisije, ne morejo sprejeti odločitev, ki so v nasprotju s sprejeto odločbo Komisije“. V sodbi Otis in drugi (EU:C:2012:684, točka 51) je natančneje določeno, da „[t]o načelo velja tudi, kadar nacionalna sodišča odločajo o tožbi za povračilo škode, ki je nastala zaradi omejevalnega sporazuma ali ravnanja, za katero je bilo z odločbo Komisije ugotovljeno, da je v nasprotju s členom 101 PDEU“.

64 — EU:C:2002:99, točka 55. V skladu s to sodbo „se posebno pravilo o pristojnosti v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji, določeno v členu 5, točka 1, Bruseljske konvencije, ne uporablja v primeru, v katerem [...] kraja izpolnitve obveznosti, na katerem temelji tožbeni zahtevek, ni mogoče opredeliti zaradi dejstva, da gre pri sporni pogodbeni obveznosti za zavezo o opustitvi, ki je geografsko neomejena in za katero je zato značilno veliko število krajev, kjer je bila ali bi morala biti izpolnjena“ (moj poudarek).

65 — Ugotovitev povezanosti seveda nastopi tudi v okviru člena 28 Uredbe Bruselj I, vendar na drugačen način (glej opombo 70 teh sklepnih predlogov).

1. Uporaba člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I v sporu, kakršen je spor o glavni stvari (prvo vprašanje, točka (a))

a) Problematika, predložena Sodišču

55. Poudariti moram, da je treba, enako kot velja za člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I,⁶⁶ vsebino člena 6, točka 1, te uredbe opredeljevati avtonomno, tako da pojmov iz te določbe ni mogoče razumeti, kot da napotujejo na opredelitev, ki jo ima pravno razmerje, obravnavano pred sodiščem, ki mu je zadeva predložena, v nacionalnem pravu, ki se uporablja.⁶⁷

56. V skladu s členom 6, točka 1, Uredbe Bruselj I se lahko vsi zahtevki iste tožeče stranke proti več toženim strankam vložijo pri sodišču države članice, na katerega območju pristojnosti ima stalno prebivališče⁶⁸ vsaj ena od njih, ki bo tu opredeljena kot oporna tožena stranka, vendar le če so ti zahtevki medsebojno povezani.⁶⁹ V zvezi s tem se izrecno zahteva, da „so tožbeni zahtevki med seboj tako tesno povezani, da jih je smotrno obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se s tem preprečilo tveganje nezdržljivosti sodnih odločb, ki bi lahko bile posledica ločenih postopkov“.⁷⁰

57. Ker navedeni člen 6, točka 1, omogoča združitev postopkov pred istim sodiščem in razširitev pristojnosti tega sodišča na tožene stranke, v zvezi s katerimi navedeno sodišče ob neobstoju te razširitve ne bi smelo imeti možnosti odločanja, ustreza ciljem Uredbe Bruselj I, in sicer zagotoviti ustreznost sodnega varstva, zlasti z ekonomičnostjo postopkov, ter preprečiti tveganje sočasnih postopkov in nasprotujočih si odločb, ki bi lahko izhajale iz teh postopkov.⁷¹

58. Ker pa je to pravilo o pristojnosti posebno, saj odstopa od načela, da se oseba toži pri sodišču, na območju katerega ima tožena stranka stalno prebivališče, omenjenega v uvodni izjavi 11 Uredbe Bruselj I in določenega v njenem členu 2, velja, da ga je treba razlagati ozko.⁷²

59. Ker mora tako uporaba navedenega člena 6, točka 1, ostati izjema, je združitev postopkov, ki je določena v njem, dovoljena, samo če ti postopki ne zadevajo zavarovanca, potrošnika ali delavca⁷³ in samo če se nanašajo na sicer ločene, vendar vseeno medsebojno tesno povezane zahtevke.

66 — Glej točko 44 teh sklepnih predlogov.

67 — Glej, še iz časov prve odločitve Sodišča o razlagi člena 6, točka 1, Bruselske konvencije, sodbo Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, točka 10) in nato v zvezi s členom 6, točka 1, Uredbe Bruselj I zlasti sodbo Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, točke od 27 do 30).

68 — Kot je pojasnjeno v uvodni izjavi 11 Uredbe Bruselj I, „[d]a bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept“, njen člen 60(1) pa določa, da ima za namene te uredbe gospodarska družba ali druga pravna oseba ali združenje fizičnih ali pravnih oseb stalno prebivališče v kraju, kjer ima statutarni sedež, glavno upravo ali glavno poslovno enoto.

69 — Kot je bilo opozorjeno v sodbi Freeport (EU:C:2007:595, točka 53), tega pogoja ni bilo v členu 6, točka 1, Bruselske konvencije, temveč je bil določen v sodbi Kalfelis (EU:C:1988:459, točka 12), ki se je nanašala na razlago te določbe, nato pa ga je sprejel zakonodajalec Unije, ki ga je vstavil v besedilo Uredbe Bruselj I.

70 — Tako določeni pogoj v členu 6, točka 1, navedene uredbe je na enak način izražen v njenem členu 28, v katerem je opredeljen pojem „sorodne pravde“ v primerih kolizij pristojnosti med sodiščema, ki sta obe potencialno pristojni, medtem ko člen 6, točka 1, v nasprotju s tem določa razširitev pristojnosti sodišča v zvezi s toženimi strankami, ki načeloma ne bi spadale v to pristojnost. Sodišče je v sodbi Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400, točka 53), ki se je nanašala na člen 22 Bruselske konvencije, ki je enakovreden členu 28 Uredbe Bruselj I, pojasnilo, da „zadošča, da [...] obstaja nevarnost nezdržljivosti sodnih odločb, tudi če se odločbe lahko izvršijo ločeno in se njihove pravne posledice medsebojno ne izključujejo“.

71 — Glej sodbo Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, točka 77), ki se sklicuje na uvodni izjavi 12 in 15 Uredbe Bruselj I.

72 — Glej zlasti sodbi Glaxosmithkline in Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, točka 28) ter Painer (EU:C:2011:798, točka 74).

73 — S sodbo Glaxosmithkline in Laboratoires Glaxosmithkline (EU:C:2008:299, točka 20 in naslednje) se namreč izključuje uporaba te določbe, kadar se uporabljajo pravila o pristojnosti, ki varujejo šibko stranko, določena v oddelku 5 poglavja II Uredbe Bruselj I.

60. Na zadnjenavedeni pogoj se v bistvu nanaša prvi del prvega vprašanja. Z njim je Sodišče pozvano, naj presodi, ali je taka medsebojna povezanost podana v okviru tožbe, kot je bila vložena pri predložitvenem sodišču, in sicer tožbe za posredovanje informacij in plačilo odškodnine, s katero se uveljavlja solidarna odgovornost soudeležencev pri omejevalnem sporazumu, za katerega je bilo ugotovljeno, da je v nasprotju s pravom Unije, pri čemer so bile te osebe v zadevni kršitvi udeležene na različnih krajih in ob različnih časih.

61. Zainteresirane stranke, ki so v zvezi s tem vložile pisna stališča, imajo različna mnenja, saj družba CDC in Komisija menita, da se člen 6, točka 1, Uredbe Bruselj I uporablja v takih okoliščinah, medtem ko tožene stranke v postopku v glavni stvari trdijo nasprotno.⁷⁴

62. Iz sodne prakse Sodišča v zvezi z medsebojno povezanostjo, ki se zahteva s to določbo, izhaja, da za to, da se sodne odločbe lahko štejejo za „nezdružljive“, ne zadostuje neskladje med rešitvami spora, ampak mora do tega neskladja priti v okviru enakega dejanskega in pravnega stanja.⁷⁵ Pri preverjanju teh dveh meril v okoliščinah, kot se obravnavajo v postopku v glavni stvari, se pojavljajo protislovja v stališčih, ki so bila predložena Sodišču.

b) Obstoj enakega dejanskega stanja

63. Po mnenju toženih strank v postopku v glavni stvari zahtevki, formulirani v tožbi v postopku v glavni stvari, ne izpolnjujejo pogoja enakosti dejanskega stanja, ker je nepomembno, da so bili udeleženci protipravnega omejevalnega sporazuma vsi udeleženi pri dogovorih, na katerih je ta sporazum temeljil, saj je lahko samo izvajanje teh dogovorov povzročilo konkretno škodo kupcem, ki so odstopili svoje pravice družbi CDC, in ker je treba vsak zahtevek, ki ga tožeča stranka uveljavlja na tej podlagi, preučiti ločeno.

64. V zvezi s tem se strinjam z nasprotnim stališčem, ki ga zagovarjajo predložitveno sodišče, družba CDC in Komisija, in sicer da zahtevki, kot so bili vloženi proti različnim toženim strankam v postopku v glavni stvari, temeljijo na enem samem dejanskem stanju, čeprav so bile te tožene stranke po navedbah tega sodišča različno krajevno in časovno udeležene pri izvajanju zadevnega omejevalnega sporazuma ter pri sklepanju in izvajanju različnih pogodb, izkrivljenih s tem sporazumom, ki naj bi povzročile škodo podjetjem, ki so odstopila svoje pravice tožeči stranki v postopku v glavni stvari.

65. Kot navaja predložitveno sodišče, je bilo namreč v odločbi Komisije, na kateri temeljijo ti zahtevki, ugotovljeno – in ta ugotovitev je za sodišča držav članic zavezujoča⁷⁶ – da so družbe, ki jih toži družba CDC, z *enotnim in trajajočim ravnanjem* kršile člen 81 ES (člen 101 PDEU) in člen 53 Sporazuma EGP ter da se dejansko ravnanje ostalih udeležencev, ne glede na njihov konkretni prispevek, šteje za ravnanje teh družb kot sosterilk.⁷⁷ Predložitveno sodišče po mojem mnenju pravilno dodaja, da ravnanje, ki se ugotovi v prekrškovnem postopku, predstavlja podlago za odškodninsko odgovornost posameznih storilcev za deliktno ravnanje sosterilcev in za povzročeno škodo.

74 — Družba Kemira trdi, da prvi del prvega vprašanja ni dopusten, z obrazložitvijo, da pristojnost predložitvenega sodišča v nobenem primeru ne more temeljiti na členu 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, ker je samo Landgericht Essen, ne pa tudi Landgericht Dortmund, pristojno *ratione loci*, saj ima „oporna tožena stranka“ sedež v Essnu. Res je, da se ta določba nanaša na *sodišče* kraja, kjer ima ena od toženih strank *stalno prebivališče*, in ne na *vsa sodišča* države članice, na katera se nanaša na primer člen 2 te uredbe. Kljub temu je po mojem mnenju sprejemljivo, da se z nacionalnim pravilom uvaja koncentracija pristojnosti *ratione materiae*, zlasti na področju konkurence, kot to velja za člen 89 zakona proti omejevanju konkurence (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, GWB) v Nemčiji, če tako pravilo ne vključuje razlikovanja med čezmejnimi spori in notranjimi spori, na podlagi katerega bi bili čezmejni spori izključeni iz pristojnosti sodišča, ki je običajno pristojno tako *ratione loci* kot *ratione materiae* (glej po analogiji moje sklepne predloge v združenih zadevah Sanders in Huber, C-400/13 in C-408/13, EU:C:2014:2171, točka 58 in naslednje ter opomba 72).

75 — Sodba Sapir in drugi (EU:C:2013:228, točka 43 in navedena sodna praksa).

76 — Glej v zvezi s tem opombo 63 teh sklepnih predlogov.

77 — To sodišče v zvezi s tem napotuje na točke 31 in od 324 do 327 odločbe Komisije z dne 3. maja 2006 v zadevi COMP/F/38.620.

c) Obstoj enakega pravnega stanja

66. Sodišče je že razsodilo, da glede na besedilo člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I različna pravna podlaga tožb, vloženih proti različnim toženim strankam, sama po sebi ne preprečuje uporabe te določbe, če so tožene stranke lahko vsaj predvidele, da obstaja tveganje, da bodo tožene v državi članici, v kateri ima vsaj ena od njih stalno prebivališče.⁷⁸

67. V obravnavanem primeru za udeležence omejevalnega sporazuma, za katerega je bilo v enotni odločbi Komisije ugotovljeno, da pomeni *eno samo kršitev* konkurenčnega prava Unije in da ni bil izveden na ravni različnih nacionalnih pravnih redov, velja enako pravno stanje oziroma, natančneje, obveznost povrnitve škode, ki izhaja iz prava Unije in temelji na ustaljeni sodni praksi Sodišča. Tako so lahko ti udeleženci razumno pričakovali, da bodo v prihodnosti skupaj toženi v civilnem postopku za povrnitev škode pred sodiščem, na katerega območju pristojnosti ima eden od njih sedež. Predvidljivost pristojnosti, ki jo v skladu s ciljem iz uvodne izjave 11 Uredbe Bruselj I zahteva Sodišče, je torej v takih okoliščinah upoštevana.

68. Poleg tega je treba poudariti, da se je Sodišče v sodbi Kalfelis, s katero je bila vpeljana zahteva glede medsebojne povezanosti zahtevkov, ki se lahko združijo na podlagi te določbe, sklicevalo na poročilo P. Jenarda o Bruseljski konvenciji, v skladu s katerim „[u]poraba [...] pravila[, določenega v členu 6, točka 1, Bruseljske konvencije] zahteva, da obstaja zveza med zahtevki, vloženimi proti vsaki od toženih oseb, *na primer* da gre za *solidarne dolžnike*“.⁷⁹ Prav tak pa je po mnenju predložitvenega sodišča primer v postopku v glavni stvari, čeprav nekatere tožene stranke izpodbijajo to opredelitev zahtevkov za solidarno naložitev obveznosti.

69. Po mojem mnenju že možnost, da bi se solidarna odgovornost v primeru več kršiteljev uporabila v eni od upoštevnih držav članic, ne pa v drugih, zadošča za nastanek tveganja različnih in medsebojno nezdružljivih sodnih odločb v smislu člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I. V pravnem redu te države članice bi se namreč odgovornost vsake izmed toženih strank hipotetično nanašala na celotno škodo, medtem ko bi se lahko v pravnih sistemih držav članic, v katerih bi bila solidarna odgovornost zavržena, višina prisojene odškodnine precej razlikovala glede na sodišča, ki bi odločala o sporu. Tudi v nasprotnem primeru, v katerem bi se taka solidarna odgovornost priznala v vseh upoštevnih državah članicah, bi tveganje izdaje nezdružljivih sodnih odločb, če bi se zahtevki obravnavali v ločenih postopkih, ostajalo v zvezi s porazdelitvijo odgovornosti med udeležence omejevalnega sporazuma glede na to, ali so bili pri njem udeleženi v celotnem obravnavanem obdobju ali v delu tega obdobja.

70. V zvezi s tem je mogoče ugotoviti, da je glede na navedbe Komisije v njenih stališčih solidarna odgovornost udeležencev pri skupni kršitvi prepovedi omejevalnih sporazumov, določene v členu 101 PDEU, očitno splošno sprejeto načelo v pravnih sistemih držav članic⁸⁰ in da je bilo to načelo upoštevano zlasti v direktivi, ki je bila nedavno sprejeta na tem področju.⁸¹

78 — Glej zlasti sodbi Sapir in drugi (EU:C:2013:228, točka 44) ter Painer (EU:C:2011:798, točka 84).

79 — Glej sodbo Kalfelis (EU:C:1988:459, točka 9) in zgoraj navedeno Jenardovo poročilo, zlasti str. 26 (moj poudarek).

80 — Komisija natančneje navaja, da to velja za „Nemčijo, Francijo, Nizozemsko, Belgijo, Finsko in Švedsko“ ter da „je enako v ureditvah deliktne odgovornosti, ki se uporabljajo v Italiji, Združenem kraljestvu, Španiji, Avstriji, Romuniji, na Hrvaškem, v Češki republiki, na Danskem, v Estoniji, Grčiji, na Madžarskem, Irskem, v Litvi, Luksemburgu, na Poljskem in Portugalskem“.

81 — Glej uvodno izjavo 37 in člen 11(1) Direktive 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (UL L 349, str. 1).

71. Poudarjam, da bi v primeru, v katerem se člen 6, točka 1, Uredbe Bruselj I ne bi uporabil v postopku, kot je postopek v glavni stvari, to pomenilo, da bi morala različna sodišča brez usklajevanja preučiti domnevno škodo glede na različne nacionalne zakonodaje,⁸² tako da bi bilo lahko vsakemu od udeležencev pri istem protipravnem omejevalnem sporazumu naloženo plačilo drugega zneska odškodnine, čeprav bi bilo primerno ali celo nujno o odškodninskih zahtevkih, ki jih uveljavlja ista tožeča stranka, odločiti enotno.⁸³

72. Komisija po mojem mnenju pravilno opozarja, da „bi bil polni učinek te določbe ogrožen, če bi dobila tako ozko razlago, da bi bilo v takih okoliščinah nemogoče vložiti združene zahteve proti vsem udeležencem omejevalnega sporazuma pri sodišču stalnega prebivališča ene od toženih strank, udeleženih pri tem sporazumu, samo zaradi neobstoja splošne mednarodne pristojnosti“.

73. Glede na navedeno menim, da lahko položaj, v katerem bi bilo več družb s sedežem v različnih državah članicah toženih v ločenih postopkih pred različnimi sodišči, in ne pred enim samim, za povrnitev škode, nastale v okviru istega omejevalnega sporazuma, ki je v nasprotju s konkurenčnim pravom Unije, zaradi ravnanj, ki so bila res storjena ob različnih časih in na različnih krajih, vendar so bila del enotne in trajajoče kršitve, vodi do nezdržljivih sodnih odločb, ki so posledica ločenih postopkov, v smislu člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I.

74. V skladu s sodno prakso Sodišča bo moralo predložitveno sodišče glede na vse upoštevne elemente iz spisa presoditi, ali je taka nevarnost podana v postopku v glavni stvari.⁸⁴

75. Enako kot Komisija ugotavljam, da ima taka razlaga to nezanemarljivo prednost, da je skladna z voljo zakonodajalca, izraženo v Uredbi Rim II in zlasti njenem členu 6 z naslovom „Nelojalna konkurenca in akti, ki omejujejo svobodno konkurenco“, v katerega odstavku 3 je navedena možnost, da tožeča stranka, ki ukrepa proti več toženim strankam v sporu na tem področju, združi svoje zahteve pred enim samim sodiščem „v skladu z veljavnimi pravili o jurisdikciji“ in kot podlago za te zahteve izbere pravo tega sodišča.⁸⁵ Po mojem mnenju je treba ustrezno upoštevati to zakonodajno usmeritev zaradi skladnosti med akti prava Unije, ki se uporabljajo za čezmejne spore,⁸⁶ kljub dejstvu, da se, kot ugovarjajo tožene stranke v postopku v glavni stvari, Uredba Rim II v obravnavanem primeru ne uporablja *ratione temporis*.⁸⁷

2. Vpliv umika tožbe proti edini sotoženi stranki, ki ima sedež v državi sodišča, na uporabo člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I (prvo vprašanje, točka (b))

76. Predložitveno sodišče je svoj predlog v okviru drugega dela prvega vprašanja za predhodno odločanje obrazložilo z razlikovanjem med dvema težavama pri razlagi člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I v primeru umika tožbe proti tisti izmed sotoženih strank, ki omogoča navezovanje celotnega spora na sodišče, ki mu je zadeva predložena, in sicer med, prvič, morebitno uporabo načela ustalitve pristojnosti,⁸⁸ temelječo na tej določbi, v takem primeru (a) in, drugič, posledicami, ki jih je treba izpeljati iz morebitne zlorabe pravice do uveljavljanja medsebojne povezanosti na tej podlagi (b).

82 — Glej po analogiji sodbo Solvay (C-616/10, EU:C:2012:445, točka 28).

83 — Sodišče je v sodbi Sapir in drugi (EU:C:2013:228, točki 47 in 48) poudarilo, da čeprav je pravna podlaga zahtevka glede ene tožene stranke drugačna od pravne podlage zahtevka glede drugih toženih strank, je treba odločiti enotno, ker se različni zahtevki nanašajo na isti interes.

84 — Glej sodbi Painer (EU:C:2011:798, točka 83) in Solvay (EU:C:2012:445, točka 29).

85 — Glej odstavek 3(b), drugi stavek, navedenega člena 6 ter glede pogojev uporabe te določbe, Fitchen, J., „*The Applicable Law in Cross-Border Competition Law Actions and Article 6(3) of Regulation 864/2007*“ v *Cross-Border EU Competition Law Actions*, Mihail, D., Becker, F., in Beaumont, P. (ur.), Hart Publishing, Oxford, 2013, str. 297 in naslednje, zlasti str. 323 in naslednje.

86 — V uvodni izjavi 7 Uredbe Rim II je izrecno navedeno, da bi morali biti „[v]sebinsko področje uporabe in določbe te uredbe [...] skladn[i] z Uredbo [Bruselj I]“. Sodišče se je v okviru svoje naloge razlage že lotilo primerjave pravil o pristojnosti iz Uredbe Bruselj I in novjših kolizijskih pravil, ki so prav tako del prava Unije (glej zlasti sodbi Pammer in Hotel Alpenhof, C-585/08 in C-144/09, EU:C:2010:740, točke 43, 74 in 84, ter Football Dataco in drugi, EU:C:2012:642, točki 29 in 31).

87 — Glej opombo 6 teh sklepnih predlogov.

88 — Imenovano tudi načelo *forum perpetuum* ali, v skladu s terminologijo iz predložitvenega sklepa, *perpetuatio fori*.

77. Odgovori, ki jih predlagajo zainteresirane stranke, ki so vložile stališča glede teh dveh težav, se še posebej razlikujejo, vendar je mogoče na kratko navesti, da tožene stranke v postopku v glavni stvari trdijo, da se v takih okoliščinah razširitev pristojnosti, določena v navedenem členu 6, točka 1, ne sme nadaljevati,⁸⁹ medtem ko družba CDC in Komisija zavzemata nasprotno stališče, pri čemer je mnenje Komisije nekoliko bolj raznoliko.

a) Ohranitev pristojnosti, ki temelji na členu 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, v primeru umika tožbe proti oporni toženi stranki

78. Strinjam se z mnenjem predložitvenega sodišča, družbe CDC in Komisije, da če se medsebojna povezanost zahtevkov, vloženih proti več toženim strankam, ugotovi ob vložitvi tožbe, poznejši umik v zvezi s toženo stranko, ki utemeljuje razširjeno pristojnost sodišča na podlagi člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, ne more povzročiti prenehanja te pristojnosti.

79. Sodišče res še ni imelo priložnosti, da bi se neposredno opredelilo do te problematike. Vseeno je treba navesti, da je v sodbi Reisch Montage poudarilo, da ta določba ne vsebuje nobene napotitve na notranja pravila, ki torej ne morejo biti ovira za njeno uporabo, in pojasnilo, da je treba zadevno določbo uporabiti, „tudi kadar se šteje, da je bila [...] tožba že ob njeni vložitvi na podlagi nacionalne ureditve nedopustna glede [...] tožene stranke [s stalnim prebivališčem v državi članici sodišča]“.⁹⁰ Poleg tega je Sodišče v sodbi Freeport izrecno upoštevalo trenutek vložitve tožbe kot referenčno točko za presojo obstoja medsebojne povezanosti zahtevkov.⁹¹

80. Merilo, ki se mi zdi odločilno za to, da ostane izvedena pristojnost, določena v členu 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, veljavna, je, da umik od tožbe proti oporni toženi stranki nastopi šele po datumu, ko je bila zadeva predložena zadevnemu sodišču v skladu z zahtevanimi procesnimi pogoji.⁹² Če je bila na ta datum zadeva veljavno predložena sodišču, pa je po mojem mnenju nepomembno, da je umik tožbe, kot v obravnavanem primeru, nastopil pred potekom roka, ki ga je sodišče določilo za vložitev odgovorov na tožbo, in pred začetkom prve obravnave.

81. V zvezi s tem treba opozoriti, da je v členu 30 Uredbe Bruselj I opredeljen trenutek, za katerega se šteje, da je sodišče države članice začelo postopek, in sicer za namene uporabe določb oddelka 9, ki se nanaša na litispendenco in sorodne pravde.⁹³ Po mojem mnenju je to opredelitev mogoče upoštevati tudi za druge oddelke poglavja II, ki se nanaša na pravila o pristojnosti, če ni tako upoštevanje celo nujno, zlasti v zvezi z navedenim členom 6, točka 1, ker ta določa pravilo, ki prav tako temelji na obstoju sorodnosti oziroma medsebojne povezanosti zahtevkov.⁹⁴

89 — Družba Evonik Degussa je svoja stališča omejila na ugovor nedopustnosti tega dela prvega vprašanja, ker naj bi bil hipotetičen in neupošteven. Menim, da sodna praksa, navedena v opombi 37 teh sklepnih predlogov, omogoča zavrnitev tega ugovora nedopustnosti.

90 — EU:C:2006:471, točke od 27 do 31 (moj poudarek). V tem primeru je šlo pri nacionalnem pravilu, ki je bilo razlog za nedopustnost v zvezi z oporno toženo stranko, za izključenost posamičnih tožb upnikov proti dolžniku v stečaju.

91 — EU:C:2007:595, točka 54.

92 — V obravnavanem primeru je v predložitvenem sklepu navedeno, da je bila tožba nemški družbi Evonik Degussa vročena 7. aprila 2009 in da so ostale tožene stranke v postopku v glavni stvari prevedene tožbe prejele avgusta 2009, tožeča stranka pa je tožbo proti navedeni družbi umaknila konec septembra 2009.

93 — Navedeni člen 30 določa, da se „[z]a namene tega oddelka [...] šteje, da je sodišče začelo postopek: (1) v trenutku, ko je pisanje o začetku postopka ali enakovredno pisanje vloženo na sodišču, pod pogojem, da tožnik kasneje ni opustil dejanj, ki bi jih moral opraviti v zvezi z vročitvijo pisanja tožencu; ali (2) če je treba vročiti pisanje še pred vložitvijo na sodišče, v trenutku, ko ga prejme organ, ki je odgovoren za vročitev, pod pogojem, da tožnik kasneje ni opustil dejanj, ki bi jih moral opraviti v zvezi z vročitvijo pisanja na sodišče“.

94 — Sodišče je poleg tega v sodbi Kalfelis (EU:C:1988:459, točka 11) ugotovilo, da med pravilom o pristojnosti iz člena 6, točka 1, Bruselske konvencije (ki ustreza členu 6, točka 1, Uredbe Bruselj I) in določbami o sorodnih pravih iz njenega člena 22 (ki ustreza členu 28 navedene uredbe) obstaja formalna povezava.

82. Poleg tega je ohranitev združitve povezanih zahtevkov – omogočene s členom 6, točka 1, Uredbe Bruselj I – pred sodiščem, ki mu je bila zadeva predložena, skladna s cilji ustreznosti sodnega varstva, predvidljivosti in pravne varnosti, ki se želijo doseči s pravili o pristojnosti iz te uredbe,⁹⁵ ker ta ohranitev omogoča izogibanje izdaji nezdružljivih sodnih odločb, vsaj v zvezi s preostalimi toženimi strankami, ki so poleg tega v trenutku zadevnega umika tožbe že vedele, da so vse tožene pred tem sodiščem.

83. Zato menim, da okoliščina, da tožeča stranka umakne tožbo proti edini izmed sotoženih strank, ki ima sedež na območju pristojnosti sodišča, sama po sebi ne vpliva na pristojnost, ki temelji na navedenem členu 6, točka 1, kadar ta umik nastopi po datumu, ko je bila zadeva veljavno predložena zadevnemu sodišču, če je izpolnjen tudi dodaten pogoj, ki ga bom predstavil v nadaljevanju.

b) Meja opiranja pristojnosti na člen 6, točka 1, Uredbe Bruselj I kot posledica zlorabe pravice

84. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča se „pravila [o pristojnosti iz člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I] ne sme uporabiti tako, da bi tožeči stranki omogočilo, da vloži zahtevek zoper več toženih strank *le s ciljem, da odtegne* eno od [njih] od sodišč države, v kateri ima stalno prebivališče“.⁹⁶ Ta omejitev, ki je povezana z morebitno zlorabo pri izbiri sodišča in ki je temeljila na Jenardovem poročilu,⁹⁷ je popolnoma skladna z zahtevo, da je treba odstopanja od načela pristojnosti sodišč stalnega prebivališča tožene stranke, določenega v členu 2 Uredbe Bruselj I, razumeti restriktivno.

85. Sodišče je v sodbi Freeport natančneje navedlo, da „če so zahtevki, vloženi proti različnim toženim osebam, medsebojno povezani ob vložitvi“, se pravilo o pristojnosti iz navedenega člena 6, točka 1, uporablja, „*ne da bi bilo poleg tega treba posebej dokazati*, da zahtevki *niso bili vloženi le z namenom*, da bi se eno izmed toženih oseb izvzelo iz pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima stalno prebivališče“.⁹⁸ Vprašanje posledic, ki jih je treba izpeljati iz te nekoliko dvoumne formulacije, povzroča težave predložitvenemu sodišču in razdvaja tako stranke v tej zadevi kot pravne strokovnjake, ki so komentirali navedeno sodbo.⁹⁹

86. V zvezi s tem se mi zdi analiza predložitvenega sodišča pravilna v delu, v katerem to meni, da če je izpolnjen pogoj glede obstoja medsebojne povezanosti zahtevkov v smislu te določbe, sodišču, ki mu je zadeva predložena, ni treba sistematično preučevati, ali je bila razširjena pristojnost, ki izhaja iz tega, pridobljena zaradi zlorabe pravice, vendar lahko vseeno opravi tak preizkus v primeru, ko dokazi v zadostnem obsegu kažejo, da je tožeča stranka, ki to pristojnost uveljavlja, ravnala tako, da bi uporabila to pravilo o pristojnosti v nasprotju z njegovim namenom.

95 — Glej uvodni izjavi 11 in 12 Uredbe Bruselj I ter uvodni izjavi 15 in 16 Uredbe št. 1215/2012, ki je prenovitev prve navedene uredbe, pri čemer je zadnjenavedena uredba v zvezi s tem podrobnejša.

96 — Moj poudarek. Glej zlasti sodbi Reisch Montage (EU:C:2006:471, točka 32) in Painer (EU:C:2011:798, točka 78 in navedena sodna praksa).

97 — V skladu z navedenim poročilom (glej str. 27), na katero se je Sodišče sklicevalo v sodbi Kalfelis (EU:C:1988:459, točka 9), iz zahteve, „da obstaja zveza med zahtevki, vloženimi proti vsaki od toženih oseb, [...] izhaja, da se zahtevek ne more vložiti le s ciljem, da odtegne eno od toženih oseb od sodišč države, v kateri ima stalno prebivališče“.

98 — EU:C:2007:595, točka 54 (moj poudarek).

99 — Glej zlasti Michinel Álvarez, M. A., „Jurisprudencia española y comunitaria de Derecho internacional privado“, *Revista Española de Derecho Internacional*, 2007, št. 2, str. od 754 do 757; Idot, L., „Pluralité de défendeurs et fraude à la compétence juridictionnelle“, *Europe*, 2007, december, komentar št. 364, str. 35 in 36; Würdinger, M., „RIW-Kommentar“, *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2008, št. 1–2, str. 71 in 72; Scott, A., „‘Réunion’ Revised? Freeport v. Arnoldsson“, *Lloyd’s Maritime and Commercial Law Quarterly*, 2008, št. 2, str. od 113 do 118.

87. V obravnavanem primeru pa predložitveno sodišče omenja verjetnost tajnega dogovora med tožečo stranko v postopku v glavni stvari in družbo Evonik Degussa, to je toženo stranko v postopku v glavni stvari s sedežem v Nemčiji, ki naj bi namerno odložili formalno sklenitev poravnave na čas po vložitvi tožbe – čeprav naj bi bil dogovor med strankama predviden ali celo dosežen že precej prej – samo zato, da bi utemeljili razširjeno sodno pristojnost v tej državi članici.¹⁰⁰

88. Če bi bila domnevna zvijača, katere obstoj v obravnavanem primeru zadevne stranke izpodbijajo, ne le verjetna, ampak izkazana, kar bo moralo preveriti nacionalno sodišče, bi bilo po mojem mnenju treba tako zlorabo pravice, katere namen bi bil eno ali več toženih strank izvzeti iz načelne pristojnosti sodišč države članice, v kateri imajo sedež,¹⁰¹ v teh okoliščinah kaznovati z zavrnitvijo uporabe člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, ker na datum vložitve tožbe merila glede medsebojne povezanosti v resnici ne bi bila izpolnjena.¹⁰² Smotrnost tega, da sodišče sedeža „oporne“ tožene stranke v skladu s to določbo zahtevke, vložene proti več toženim strankam, obravnava in o njih odloča skupaj, namreč izgine v trenutku, ko zaradi zavezujoče poravnave za to toženo stranko preneha pravna obveznost, na katero bi se lahko proti njej sklicevala tožeča stranka pred tem sodiščem. Razen v teh natančnih primerih pa po mojem mnenju v takih pravnih okoliščinah zlorabe pravice ni treba preizkušati in kaznovati.

89. Naj pojasnim, da se z obstojem medsebojne povezanosti, zahtevane s členom 6, točka 1, Uredbe Bruselj I, pojavi možnost izbire za tožečo stranko, ki lahko po mojem mnenju ter v skladu s stališčem, ki sta ga izrazila generalna pravobranilca D. Ruiz-Jarabo in P. Mengozzi glede izbiranja najugodnejšega sodišča (*forum shopping*), to možnost uporabi na način, ki se ji zdi najprimernejši in najkoristnejši, ne da bi to samo po sebi pomenilo zlorabo pri izbiri sodišča.¹⁰³ Poleg tega lahko v primeru protipravnih omejevalnih sporazumov, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, uporaba te določbe ob upoštevanju njenega namena hipotetično pripelje do tega, da morajo ena ali več toženih strank odgovarjati za svoja ravnanja pred sodiščem, ki ni sodišče njihovega sedeža, zato je vsak ugovor, ki se nanaša na ta konkreten rezultat, neupoštevten.

90. Glede na vse navedeno menim, da pravila o razširjeni pristojnosti iz člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I ni mogoče uporabiti, če je po mnenju sodišča, ki mu je zadeva predložena, ustrezno ugotovljeno, da je tožeča stranka sklenila pravno zavezujočo poravnavo s toženo stranko, ki ima sedež v državi sodišča, pred vložitvijo svoje tožbe in da je zavestno prikrivala obstoj tega predhodnega dogovora samo zato, da bi bila ena od drugih toženih strank izvzeta iz pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima sedež.

100 — V predložitvenem sklepu je navedeno, da „[p]o poteku procesnih dogodkov v zvezi z delnim umikom tožbe in ob upoštevanju procesnega ravnanja tožeče stranke in nekdanje tožene stranke in sedanje intervenientke Evonik Degussa GmbH ni zgolj možno, temveč verjetno, da je že pred vložitvijo tožbe prišlo do dogovora vsaj glede temelja in bistvenih točk“.

101 — Glede zlorabe pravice in zlasti različnega učinka, ki lahko ima, prvič, na področju konkurence in drugič, na zaradi neobstoja pravnega interesa glej Usunier, L., „Le règlement Bruxelles I bis et la théorie de l'abus de droit“, v *Le nouveau règlement Bruxelles I bis, Règlement n° 1215/2012 du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale*, Guinchard, E. (ur.), Bruylant, Bruxelles, 2014, str. 449 in naslednje, zlasti str. 473.

102 — V zvezi s tem Komisija pravilno meni, da pogoj medsebojne povezanosti, zahtevan z navedenim členom 6, točka 1, ne bi bil podan, če sta tožeča stranka in „oporna“ tožena stranka dokončno poravnavo v zvezi s spornim pravnim razmerjem dejansko sklenili pred vložitvijo tožbe, vendar je bila ob zamolčanju obstoja poravnave tožba proti tej toženi stranki vseeno vložena samo zato, da bi bila ena od drugih toženih strank izvzeta iz pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima sedež.

103 — Generalni pravobranilec P. Mengozzi je v opombi 27 sklepnih predlogov, ki jih je predstavil v zadevi Freeport (C-98/06, EU:C:2007:302), navedel, da je „[v] določenih mejah [...] *forum shopping*, kot ga je opredelil generalni pravobranilec Ruiz-Jarabo Colomer, to je ‚izbira sodišča glede na morebitne prednosti, ki izhajajo iz materialnega (ali tudi procesnega) prava, ki ga sodišče uporablja‘ (glej sklepane predloge [...] Groupe Concord, C-440/97, [EU:C:1999:146], opomba 10), nedvomno dopusten“ (moj poudarek).

D – *Morebitno izvajanje dogovorov o pristojnosti in arbitražnih klavzul v sporu, kakršen je spor o glavni stvari (tretje vprašanje)*

91. S tretjim vprašanjem, katerega obrazložitev je žal precej kratka, se Sodišču predlaga, naj presodi, ali bi bilo glede na načelo polne učinkovitosti, ki ga je določilo za prepoved omejevalnih sporazumov iz člena 101 PDEU, in pravico oškodovancev do povrnitve škode, nastale na tem področju,¹⁰⁴ v obravnavanem primeru dopustno odstopati od pravil o pristojnosti iz člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I na podlagi arbitražnih klavzul in/ali dogovorov o pristojnosti (1).

92. Ker zadnjenavedena vrsta klavzul spada na področje uporabe člena 23 navedene uredbe, kar pa ne velja za arbitražne klavzule, bo treba upoštevati učinek te določbe v obravnavanih okoliščinah (2). Poleg tega, čeprav predložitveno sodišče *a priori* izhaja iz načela, da se lahko v okviru odškodninske tožbe, kot je ta v postopku v glavni stvari, uporabljata obe kategoriji klavzul, na katere se sklicujejo tožene stranke v postopku v glavni stvari,¹⁰⁵ o čemer bi bilo treba po mojem mnenju še razpravljati (4), se bo treba v vsakem primeru vprašati, ali in v kolikšnem obsegu imajo lahko take klavzule učinke, če je bila vsebina pogodb, ki vsebujejo te klavzule, izkrivljena z zadevnim protipravnim omejevalnim sporazumom (3).

1. Problematika, predložena Sodišču

93. Tožene stranke v postopku v glavni stvari so izpodbijale pristojnost Landgericht Dortmund z ugovorom, da so nekatere od dobavnih pogodb, sklenjenih med kupci vodikovega peroksida, ki so odstopili svoje pravice družbi CDC, in dobavitelji, ki so bili udeleženi v protipravnem omejevalnem sporazumu, na katerem temeljijo odškodninski zahtevki te družbe, vsebovale arbitražne klavzule in dogovore o pristojnosti.

94. Predložitveni sklep ne vsebuje podrobnega opisa zadevnih klavzul. Vendar je iz stališč družbe CDC razvidno, da so po trditvah toženih strank v postopku v glavni stvari nekatere od navedenih dobavnih pogodb vsebovale take klavzule bodisi v obliki splošnih pogojev v povezavi z neko pogodbo¹⁰⁶ bodisi na podlagi okvirnih pogodb, ki so se nanašale na več dobav določenemu kupcu v obdobju, neodvisnem od obdobja omejevalnega sporazuma,¹⁰⁷ pri čemer je pojasnjeno, da so nekateri kupci sklenili več klavzul z različnimi dobavitelji¹⁰⁸ ali različne klavzule v različnih pogodbah z istimi dobavitelji.¹⁰⁹ Vprašanje, ali so bila v uveljavljenih dogovorih o pristojnosti določena samo sodišča v državah članicah ali tudi sodišča v tretjih državah, ni razjasnjeno.

104 — V sodbi Manfredi in drugi (EU:C:2006:461, točka 60) je poudarjeno, da „da bi bila ogrožena polna učinkovitost člena 81 ES [101 PDEU] in zlasti polni učinek prepovedi, opredeljene v členu 81(1) ES [101(1) PDEU], če nihče ne bi mogel zahtevati odškodnine za škodo, povzročeno s pogodbo ali z ravnanjem, ki lahko omejuje ali izkrivlja konkurenco (glej [...] sodbo Courage in Crehan, [EU:C:2001:465], točka 26)“.

105 — Landgericht Dortmund navaja, da je treba za odgovor na vprašanje, ali se je mogoče na dogovore o pristojnosti veljavno sklicevati zoper zakonske predpise o pristojnosti, z razlago teh klavzul ugotoviti, kateri spori so zajeti z njimi, pri čemer je glede tega pristojno samo nacionalno sodišče, in da isto velja za arbitražne klavzule.

106 — Družba CDC za ponazoritev omenja „dobavno pogodbo z dne 20. junija 1996 o dobavi natančno določene količine vodikovega peroksida od skupine FMC nemški tovarni družbe odstopnice Stora Enso Oyj, ki je vsebovala naslednjo klavzulo: ‚Med strankama je dogovorjeno, da se vsi spori v zvezi s to pogodbo predložijo sodišču v Düsseldorfu [(Nemčija)]“.

107 — Družba CDC kot primer navaja „okvirno pogodbo, sklenjeno v začetku marca 2011 med družbo Oy Finnish Peroxides AB in družbo odstopnico Stora Enso Oyj, o dobavah v obdobju od 1. februarja 2001 do 31. januarja 2002, ki je vsebovala naslednjo klavzulo: ‚Vsi spori, nesoglasja ali očitki, ki izhajajo iz te pogodbe ali njene kršitve, odpovedi ali neveljavnosti pogodbe oziroma so povezani z njimi, se predložijo arbitražnemu sodišču v skladu s pravili gospodarske zbornice v Helsinkih. Kraj arbitraže so Helsinki na Finskem“.

108 — Tak naj bi bil primer družbe Stora Enso Oyj v okviru dobavnih pogodb, omenjenih v zgornjih dveh opombah.

109 — Družba CDC navaja, da sta se „družba Kernira Kemi AB in družba odstopnica Södra Cell AB [...] 27. junija 1996 dogovorili, da je za obdobje dobav od 1. januarja 1996 do 31. decembra 1998 kraj arbitraže Stockholm [(Švedska)], nato pa 2. in 30. aprila 1999 še, da je za obdobje dobav, ki ni bilo opredeljeno, kraj arbitraže Malmö [(Švedska)]“.

95. V skladu z obrazložitvijo tretjega vprašanja, ki jo navaja predložitveno sodišče, to meni, da če zadevne klavzule zajemajo uveljavljane odškodninske zahtevke, kar mora ugotoviti samo,¹¹⁰ se je treba vprašati, ali načelo učinkovitega izvajanja prepovedi omejevalnih sporazumov v pravu Unije preprečuje, da se take klavzule uporabijo, kadar je sodišče, ki mu je predložen zahtevek te vrste, pristojno na podlagi členov 6, točka 1, in/ali 5, točka 3, Uredbe Bruselj I.

96. Med zadevnimi strankami, ki so Sodišču predložile stališča, samo družba CDC trdi, da se v takem okviru navedene klavzule ne smejo upoštevati. Vendar Komisija poudarja, da bo moralo nacionalno sodišče za rešitev predhodnega vprašanja, ali arbitražna klavzula ali dogovor o pristojnosti dejansko zajema odškodninske zahtevke, kot so obravnavani, upoštevati dejstvo, da navedeni zahtevki ne izhajajo iz zadevnih dobavnih pogodb, ampak iz delikta v obliki tajnega dogovora, ki ni povezan s temi pogodbami.

97. Preden se opredelim do tega, bi rad navedel nekaj pojasnil, ki so po mojem mnenju pomembna. Prvič, naj spomnim, da klavzule o izbiri sodišča, s katerimi so stranke, od katerih ima vsaj ena svoje stalno prebivališče v državi članici, določile, da mora biti za spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, pristojno neko sodišče neke države članice, spadajo v okvir določb člena 23 Uredbe Bruselj I.

98. Nasprotno pa so arbitražne klavzule načeloma izključene s področja uporabe te uredbe.¹¹¹ Iz tega izhaja, da bi morala biti vprašanja glede veljavnosti in možnosti uveljavljanja zadnjenavedenih klavzul urejena z nacionalnim pravom vsake države članice ter z mednarodnimi konvencijami, ki zavezujejo te države članice.¹¹² Sodišče je vseeno razsodilo, da če se zaradi glavnega predmeta spora, torej narave pravic, ki se varujejo s postopkom – kot je postopek za plačilo odškodnine – za postopek, sprožen pred nacionalnim sodiščem, uporablja Uredba Bruselj I, se ta uredba uporabi tudi za stransko vprašanje, ki se postavi pred tem v zvezi z uporabo arbitražnega sporazuma, vključno z njegovo veljavnostjo, ter da je to sodišče izključno pristojno, da na podlagi določb te uredbe odloča o ugovoru nepristojnosti zaradi obstoja arbitražnega sporazuma in o svoji pristojnosti.¹¹³

99. Kljub tej razliki, kar zadeva uporabo Uredbe Bruselj I, je treba poudariti, da imata obe zadevni kategoriji klavzul ta učinek, da omogočata *odstopanje od pravil o pristojnosti, določenih v navedeni uredbi*, in to zaradi spoštovanja avtonomije strank glede določitve sodišča – nacionalnega ali arbitražnega, odvisno od primera – ki mu nameravata zaupati reševanje svojih sporov.¹¹⁴

110 — V zvezi s tem glej točko 127 teh sklepnih predlogov.

111 — Na podlagi člena 1(2)(d) Uredbe Bruselj I je namreč arbitraža izključena s področja uporabe te uredbe. Ker je bila enakovredna določba del Bruselske konvencije, je bilo v točki 63 zgoraj navedenega Schlosserjevega poročila navedeno, da „[ta] [k]onvencija ne omejuje svobode strank, da predložijo spor arbitražnemu sodišču. To velja tudi za postopke, za katere je bila s konvencijo uvedena izključna pristojnost. Seveda se s konvencijo nacionalnim zakonodajalcem ne prepoveduje možnost, da razveljavijo arbitražne sporazume, ki zadevajo spore, za katere obstajajo izključne pristojnosti bodisi na podlagi nacionalnega prava bodisi na podlagi konvencije“.

112 — Sodišče je pojasnilo, da so pogodbenice z izključitvijo arbitraže s področja uporabe Bruselske konvencije, ker je bila arbitraža že predmet mednarodnih konvencij, nameravale izključiti arbitražo v celoti, vključno s postopki, sproženimi pred nacionalnimi sodišči, in da ta izključitev zajema postopek, katerega namen je imenovanje arbitražnega sodišča, tudi če se v tem sporu predhodno postavlja vprašanje obstoja ali veljavnosti arbitražnega sporazuma (glej sodbo Rich, C-190/89, EU:C:1991:319, točka 18, in sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Darmona v isti zadevi, C-190/89, EU:C:1991:58, ter sodbo Van Uden, C-391/95, EU:C:1998:543, točki 31 in 32).

113 — Sodba Allianz in Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, točki 26 in 27).

114 — Spoštovanje avtonomije volje strank je omenjeno med drugim v uvodni izjavi 11 Uredbe Bruselj I.

100. Vendar bo lahko z dogovorom o pristojnosti, skladno s členom 23 Uredbe Bruselj I, pristojnost podeljena le sodiščem držav članic Unije in s tem na podlagi Luganske konvencije¹¹⁵ sodiščem držav pogodbenic navedene konvencije, medtem ko lahko arbitražna klavzula določa, da je kraj arbitraže v kateri koli tretji državi. Verjetnost, da določbe konkurenčnega prava Unije ne bodo uporabljene, tudi ne v okviru pravil javnega reda, pa je večja v primeru, ko je pristojnost podeljena arbitrom ali sodiščem držav, ki jih ne zavezuje navedena Luganska konvencija.¹¹⁶

101. Drugič, poudarjam, da je razmerje med učinki dogovorov o pristojnosti ali arbitražnih klavzul na eni strani in določbami konkurenčnega prava Unije na drugi strani zapleteno, ker pravni kontekst omejitev svobodne konkurence, ki je predvidena s temi določbami, vključuje širok razpon mogočih konfiguracij. Kar natančneje zadeva pravico do popolne odškodnine, ki temelji na členu 101 PDEU, opozarjam, da opredelitev odgovornosti storilca kršitve te določbe kot pogodbene ali deliktne ni vedno lahka in da se v zvezi s tem pojavljajo razlike med pravnimi sistemi držav članic.¹¹⁷

102. Zaradi obstoja različnih pogodbenih razmerij med udeleženci omejevalnega sporazuma in oškodovanci take kršitve se postavlja vprašanje, ali zadevne klavzule v obravnavanem primeru omogočajo odstopanje od pristojnosti sodišča države članice, ki bi temeljila na členu 5 ali 6 Uredbe Bruselj I, kljub dejstvu, da je navedena kršitev vplivala na vsebino pogodb, ki vsebujejo te klavzule.

103. Glede na to, da je za opredelitev vsebinskega obsega takih klavzul pristojno izključno nacionalno sodišče,¹¹⁸ se torej s tretjim vprašanjem za predhodno odločanje Sodišču v bistvu predlaga, naj ugotovi, ali in kako lahko načela, povezana s členom 101 PDEU, vplivajo, najprej, na uporabo člena 23 Uredbe Bruselj I v primeru dogovorov o pristojnosti, ki spadajo v okvir te uredbe, in, nato, na izvajanje drugih vrst dogovorov o pristojnosti in arbitražnih klavzul, ki so urejene s pravnimi pravili držav članic.

2. Izključitev pravil o pristojnosti iz členov 5 in 6 Uredbe Bruselj I z dogovori o pristojnosti, skladnimi s členom 23 te uredbe

104. Najprej je treba ugotoviti, da odškodnina za škodo, povzročeno s protipravnim omejevalnim sporazumom, kot jo zahteva tožeča stranka v postopku v glavni stvari, na splošno spada v avtonomijo volje pogodbenih strank, ker gre pri tem za civilnopravno obveznost vsakogar, ki je storil prepovedano dejanje, da finančno povrne škodo, ki je bila povzročena drugemu – na tem področju materialne pravice zadevnih oseb niso nedosegljive.¹¹⁹ Poleg tega z Uredbo Bruselj I ni izključena možnost, da stranke podelijo pristojnost *ratione loci*¹²⁰ sodišču države članice v okviru spora, ki se nanaša na tako vprašanje, v skladu z njenim členom 23.

115 — Konvencija o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, sklenjena v Luganu 16. septembra 1988 (UL L 319, str. 9) med državami članicami Evropske skupnosti in nekaterimi državami članicami Evropskega združenja za prosto trgovino (Efta) (UL L 319, str. 9), ki je bila vzporedna z Bruseljsko konvencijo in revidirana s konvencijo, sklenjeno v Luganu 30. oktobra 2007 med Evropsko skupnostjo, Kraljevino Dansko, Republiko Islandijo, Kraljevino Norveško in Švicarsko konfederacijo (glej obrazložitev poročilo F. Pocarja o zadnjenavedeni konvenciji, UL 2009, C 319, str. 1).

116 — V zvezi s tem Komisija opozarja, da so nacionalna sodišča, vsaj vsa tista, ki so na ozemlju Unije, na podlagi primarnega prava dolžna zagotavljati učinkovito izvrševanje pravic, ki izhajajo iz člena 101 PDEU. Tako bi bile lahko samo klavzule, s katerimi se pristojnost podeljuje sodišču zunaj tega ozemlja, problematične z vidika načela polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov v pravu Unije.

117 — Glej točko 37 teh sklepnih predlogov.

118 — Glej točko 127 teh sklepnih predlogov.

119 — Nasprotno pa člen 6(4) Uredbe Rim II določa, da „[o]d prava, ki se uporablja [za nepogodbene obveznosti] na podlagi tega člena, [naslovljenega „Nelojalna konkurenca in akti, ki omejujejo svobodno konkurenco“], ni mogoče odstopiti s sporazumom v skladu s členom 14“, in sicer „s sporazumom, sklenjenim po dogodku, ki je povzročil nastalo škodo“, ali, „kadar obe stranki opravljata gospodarsko dejavnost, tudi s sporazumom, o katerem sta se stranki svobodno dogovorili pred dogodkom, ki je povzročil nastalo škodo“, pri čemer morajo biti pri takem sporazumu poleg tega upoštevani drugi pogoji, določeni v zadnjenavedenem členu.

120 — Opozarjam pa, da izraz volje strank v dogovoru o pristojnosti ne more spremeniti pristojnosti *ratione materiae* sodišča države članice, ki je določena s pravom tega sodišča.

105. Glede povezave med določbami zadnjenavedenega člena ter določbami člena 5, točka 3, in/ali člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I družba Kemira pravilno navaja, da je Sodišče že presodilo, da imajo stranke, kadar sklenejo dogovor o izbiri sodišča v skladu s členom 17 Bruseljske konvencije, možnost odstopati ne le od splošne pristojnosti, določene v njenem členu 2, ampak tudi od posebnih pristojnosti, določenih v njenih členih 5 in 6.¹²¹ Pojasnilo je, po eni strani, da je „[t]a razlaga [...] utemeljena z ugotovitvijo, da [navedeni] člen 17 temelji na priznavanju avtonomije volje strank pri podelitvi pristojnosti sodiščem, ki naj odločajo o sporih s področja uporabe te konvencije, razen o tistih, ki so izrecno izvzeti na podlagi drugega odstavka člena 17“, in po drugi strani, da „taka klavzula vedno ohrani polni učinek v smislu, da je njena posledica izključitev drugih izbirnih podelitev pristojnosti v razmerjih med strankama, kot so tiste iz členov 5 in 6 [Bruseljske] konvencije“.¹²²

106. Enako velja za enakovredne določbe Uredbe Bruselj I, ker je v skladu z njenima uvodnima izjavama 11 in 14 ter njenim členom 23(5) „glede določitve pristojnih sodišč [...] treba [...] spoštovati avtonomijo pogodbenih strank“, razen v primerih, v katerih se uporabljajo bodisi posebna pravila o pristojnosti, namenjena zaščiti šibkeje stranke,¹²³ bodisi pravila o izključni pristojnosti, določena v členu 22 te uredbe. Razen v povezavi z določbami, katerih uporaba je tako izrecno pridržana, med katerimi ni členov 5 in 6 te uredbe, mora dogovor o pristojnosti, skladen z njenim členom 23, imeti polni učinek in zlasti pomeniti, da je izključna pristojnost podeljena izbranemu sodišču.

107. Ta prevlada volje strank velja še posebej glede na cilje člena 6, točka 1, Uredbe Bruselj I v zvezi s koncentracijo pristojnosti in ekonomičnostjo postopka, in to po mojem mnenju tudi če v zadevni klavzuli ni izrecno omenjeno, da so stranke želele odstopiti od te posebne določbe.

108. Kar zadeva člen 5, točka 3, te uredbe, bo treba predhodno ugotoviti, ali se dogovor o pristojnosti v resnici lahko uporabi v sporu, kot je spor o glavni stvari, glede katerega se mi zdi, da spada med zadeve v zvezi z delikti, in ne med zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji,¹²⁴ ter ali se je nanjo mogoče sklicevati proti tožeči stranki, kot je družba CDC, na podlagi prevzema zavez, ki so jih sprejela podjetja, ki so ji odstopila svoje pravice,¹²⁵ kar bo moralo preveriti predložitveno sodišče upoštevajoč smernice, ki jih je glede tega določilo Sodišče.

109. Naj zlasti spomnim, da iz sodne prakse Sodišča, ki se nanaša na člen 23 Uredbe Bruselj I, izhaja, da je po eni strani veljavnost dogovora o pristojnosti sodišča, ki je vključen v pogodbo, pogojena s tem, da so stranke, ki so jo sklenile, jasno soglašale s tem dogovorom, in da je po drugi strani sodišče, ki je začelo postopek, dolžno preveriti resničnost soglasja zadevnih oseb v zvezi s tem.¹²⁶

110. Poleg tega se lahko v skladu z navedenim členom dogovor o izbiri sodišča nanaša samo na spore, ki so ali ki bodo mogoče nastali „v zvezi z določenim pravnim razmerjem“. Sodišče je pri razlagi zadnjenavedenega merila z vidika člena 17 Bruseljske konvencije pojasnilo, da je „[n]amen te zahteve [...] omejiti obseg dogovora o pristojnosti na spore, ki izvirajo iz pravnega razmerja, v zvezi s katerim je bil ta dogovor sklenjen. Njen cilj je preprečiti, da bi bila stranka presenečena nad podelitvijo pristojnosti določenemu sodišču za vse spore, ki bi nastali v razmerjih z njenim sopogodbenikom in ki bi izvirali iz drugih razmerij, kot je tisto, v zvezi s katerim je bila podelitev pristojnosti dogovorjena“.¹²⁷

121 — Glej sodbo Estasis Salotti di Colzani (24/76, EU:C:1976:177, točka 7).

122 — Glej sodbo Meeth (23/78, EU:C:1978:198, točka 5).

123 — Pri zavarovalnih pogodbah, potrošniških pogodbah in pogodbah o zaposlitvi je namreč navedena avtonomija omejena (glej uvodne izjave 11, 13 in 14 ter člene 13, 17 in 21 te uredbe).

124 — V zvezi z opredelitvijo predmeta spora o glavni stvari in posledicami, ki izhajajo iz nje glede uveljavljanjih arbitražnih klavzul in klavzul o pristojnosti, glej ugotovitve v točki 127 in naslednjih teh sklepnih predlogov.

125 — V skladu s sodbo Coreck (C-387/98, EU:C:2000:606, točka 19 in naslednje) nacionalno pravo, ki se uporablja za vsebino spora, določa, ali je tretja oseba glede na prvotno pogodbo vstopila v pravice in obveznosti ene od prvotnih strank, tako da lahko klavzula o pristojnosti učinkuje za to tretjo osebo, tudi če hipotetično pri sklenitvi te pogodbe ni soglašala s tem.

126 — Sodba Refcomp (EU:C:2013:62, točka 27 in naslednje).

127 — Glej sodbo Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, točka 31, moj poudarek).

111. Enako kot družba CDC pa močno dvomim, da bi lahko dogovor o pristojnosti, vključen v pogodbo, kot so obravnavane, ustrezal zahtevi po jasnem in popolnem soglasju, ker gre pri tej klavzuli za podelitev pristojnosti sodišču, določenemu za reševanje spora v zvezi z deliktno odgovornostjo enega od pogodbenikov, ki izhaja iz protipravnega omejevalnega sporazuma, medtem ko domnevni oškodovanec v trenutku, ko je sklenil tak dogovor, ni bil seznanjen z obstojem tega sporazuma.

112. Nasprotno pa bi bilo po mojem mnenju popolnoma mogoče domnevati, da oškodovanec soglaša z dogovorom o pristojnosti, potem ko je izvedel za obstoj omejevalnega sporazuma, prepovedanega s členom 101 PDEU, ker je torej ta dogovor, sklenjen po nastanku spora, sprejel ob polnem poznavanju dejstev.

113. V zvezi s tem poudarjam, da je zgoraj Direktiva 2014/104, ki se nanaša na odškodninske tožbe v nacionalni zakonodaji zaradi kršitev zakonodaje Unije o konkurenci, namenjena med drugim omogočanju uporabe mehanizmov sporazumnega reševanja sporov, kot je izvensodna poravnava ali arbitraža, in povečevanju njihove učinkovitosti.¹²⁸ Ta pristop se mi zdi utemeljen, če so stranke v celoti in prostovoljno soglašale s podelitvijo pristojnosti glede vprašanja odškodninskih zahtevkov, ki so posledica protipravnega omejevalnega sporazuma, določenemu sodišču, tudi če gre za drugo sodišče od tistega, ki bi bilo pristojno na podlagi člena 5, točka 3, ali 6, točka 1, Uredbe Bruselj I.

114. Ne glede na analizo, ki jo bo predložitveno sodišče upoštevalo v zvezi s temi zadnjimi točkami, po mojem mnenju ni potrebno, da načelo polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov, določene v členu 101 PDEU, ki je navedeno v tretjem vprašanju za predhodno odločanje, vpliva na posebni primer dogovorov o pristojnosti, ki spadajo v okvir člena 23 Uredbe Bruselj I.

115. V zvezi s tako klavzulo namreč v pravu Unije sodno pristojnost sodišč držav članic v civilnih in gospodarskih zadevah ne urejajo nacionalna pravila, temveč določbe navedenega člena, in sicer z določanjem pogojev veljavnosti in pravnih učinkov te klavzule.¹²⁹ Zgornje ugotovitve glede razlage navedenega člena 23 v sodni praksi¹³⁰ pa jasno vodijo do sklepa, da – glede na okoliščine – klavzule, ki so skladne z zahtevami, povezanimi s tem členom, zlasti glede soglasja osebe, ki je bila domnevno oškodovana s protipravnim omejevalnim sporazumom, prevladajo nad pristojnostmi, ki izhajajo iz členov 5 in/ali 6 te uredbe.

128 — Glej uvodno izjavo 48 in naslednje ter člena 18 in 19 navedene direktive poleg predloga, ki ga je predložila Komisija in na podlagi katerega je bila ta akt sprejet (COM(2013) 404 final, zlasti str. 22 in naslednje, točka 4.6). Tako Evropski ekonomsko-socialni odbor (glej UL 2014, C 67, str. 83, točka 4.7) kot Svet Evropske unije (glej obvestilo z naslovom „Analysis of the final compromise text with a view to agreement“ z dne 24. marca 2014, 8088/14 RC 6 JUSTCIV 76 CODEC 885, zlasti str. 4, 12 in 37 ter naslednje) in Evropski parlament (glej zakonodajno resolucijo in stališče, sprejeto v prvi obravnavi, z dne 17. aprila 2014, P7_TA(2014)0451, uvodna izjava 43 ter člena 18 in 19) so se v zvezi z navedenim predlogom soglasno izrazili v prid teh mehanizmov.

129 — V zvezi s tem je v členu 25(5), drugi pododstavek, Uredbe št. 1215/2012 navedeno, da „[v]eljavnosti dogovora o pristojnosti ni mogoče ugovarjati zgolj na podlagi trditve, da je pogodba neveljavna“, v skladu z načelom avtonomije take klavzule v razmerju do materialnih določb pogodbe, v katero je vključena, ki ga je Sodišče potrdilo v sodbi Benincasa (EU:C:1997:337, točka 24 in naslednje). Poleg tega iz sodbe Effer (38/81, EU:C:1982:79, točka 7 in naslednje) izhaja, da je treba tako klavzulo uporabiti, tudi če se spor nanaša na sklenitev pogodbe.

130 — Glej točko 105 in naslednje teh sklepnih predlogov.

116. Naj dodam, da medsebojno zaupanje med sodišči držav članic, ki je eden od stebrov sistema pravosodnega sodelovanja, uvedenega z Bruseljsko konvencijo in ponovljenega v Uredbi Bruselj I,¹³¹ po mojem mnenju zahteva, da pristojnosti sodišča, ki ga stranke izberejo v skladu s členom 23 te uredbe, ni mogoče ovirati na podlagi člena 101 PDEU, prav tako pa je Sodišče presodilo, da se ni dovoljeno sklicevati na javni red zaradi nasprotovanja izvršitvi sodbe iz druge države članice, ker naj bi bilo v tej sodbi napačno uporabljeno konkurenčno pravo Unije.¹³²

117. Zato menim, da bi morale sodišče države članice ob obstoju klavzule o določitvi sodišča druge države članice, ki bi se priznavala kot skladna s členom 23 Uredbe Bruselj I in bi jo bilo mogoče pravilno uporabiti v sporu, ki mu je predložen, odkloniti svojo pristojnost, tudi če ta klavzula vodi v zavrnitev posebnih pravil o pristojnosti, določenih v členih 5 in/ali 6 te uredbe, in to ne glede na načelo učinkovitega izvajanja prepovedi omejevalnih sporazumov, ki izhaja iz člena 101 PDEU.

3. Vpliv načela polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov, določene v členu 101 PDEU, na druge vrste uveljavljanih klavzul

118. Glede dogovorov o pristojnosti, za katere bi se izkazalo, da ne spadajo na področje uporabe člena 23 Uredbe Bruselj I, in glede arbitražnih klavzul je problematika, ki jo izpostavlja predložitveno sodišče, bolj zapletena, ker za njeno razumevanje ni treba uporabiti določb te uredbe, kot jih razlaga Sodišče, ampak pravila nacionalnega prava, katerih izvajanje mora biti skladno z zavezujočimi določbami primarnega prava Unije in zlasti s členom 101 PDEU.

119. Naj v zvezi s tem spomnim, da je Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso iz že omenjenih sodb Courage in Crehan ter Manfredi in drugi¹³³ presodilo, da mora ob neobstoju pravil Unije notranji pravni sistem vsake države članice na tem področju določiti podrobna pravila glede izvrševanja pravice zahtevati odškodnino za škodo, nastalo zaradi kartela, prepovedanega s členom 101 PDEU,¹³⁴ pri čemer je treba upoštevati načeli enakovrednosti in učinkovitosti, ki zlasti zahtevata, da ta nacionalna pravila ne posegajo v polno učinkovitost konkurenčnega prava Unije in, natančneje, upoštevajo cilj, ki mu sledi navedeni člen.¹³⁵ Iz tega po mojem mnenju izhaja, da v obravnavanem primeru uporaba nacionalnih pravil ne sme omogočiti, da bi lahko zadevni dogovori o pristojnosti in/ali arbitražne klavzule učinkovale na način, ki bi oviral to polno učinkovitost.

131 — Glej zlasti uvodni izjavi 16 in 17 Uredbe Bruselj I.

132 — Sodišče je v sodbi Renault (C-38/98, EU:C:2000:225, točka 29 in naslednje) menilo, da „morebitna napaka sodišča države izvora pri uporabi nekaterih pravil prava Skupnosti“, kot so „načel[a][...] svobodne konkurence“, „ne pomeni očitne kršitve bistvenega pravnega pravila v pravnem redu države, v kateri se zahteva priznanje“, „saj bi bil sicer spodkopan cilj Konvencije“, pri čemer je treba spomniti, da člena 29 in 34, tretji odstavek, Bruseljske konvencije (ki ustrezata členoma 36 in 45(2) Uredbe Bruselj I) določata, da „[p]od nobenimi pogoji tuje sodne odločbe ni dovoljeno preverjati glede vsebine“. V zvezi s preverjanjem na podlagi javnega reda, ali so bila res spoštovana temeljna načela poštenega sojenja, glej sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines (EU:C:2014:2319, točke od 46 do 54).

133 — Točka 30 teh sklepnih predlogov. Glej tudi sodbo Kone in drugi (EU:C:2014:1317, točka 21 in naslednje ter navedena sodna praksa).

134 — Glej zlasti sodbo Kone in drugi (EU:C:2014:1317, točka 24 in naslednje ter točka 32. To pooblastilo se navezuje na to, kar je običajno imenovano procesna avtonomija držav članic.

135 — To je cilj zagotoviti ohranjanje učinkovite in neizkrivljene konkurence na notranjem trgu ter tako cen, določenih glede na pravila svobodne konkurence.

120. Poleg tega je Sodišče ugotovilo, da bi se posegalo v polni učinek člena 101 PDEU in zlasti v polni učinek prepovedi iz njegovega odstavka 1,¹³⁶ če ne bi bilo dovoljeno, da vsakdo zahteva odškodnino za škodo, ki mu je nastala zaradi pogodbe ali ravnanja, ki lahko omejuje ali izkrivlja konkurenco, kot je protipravni omejevalni sporazum, na katerem v obravnavanem primeru temeljijo zahtevki družbe CDC. Zagotavljanje pravice zahtevati tako odškodnino lahko med drugim odvrča od tovrstnih pogosto prikritih sporazumov ali ravnanj in tako bistveno prispeva k ohranjanju učinkovite konkurence v Uniji.¹³⁷

121. Na splošno bi se moralo sodišče države članice, pred katerim se uveljavlja arbitražna klavzula, izreči za nepristojno in stranke na zahtevo ene od njih napotiti na arbitražo, razen če to sodišče ugotovi, da je uveljavljana arbitražna klavzula nehala veljati, da nima učinka ali da ni primerna za uporabo v sporu, o katerem odloča, in to po preučitvi, ki jo opravi v okviru izvajanja svoje pristojnosti, glede na zahteve svojega nacionalnega prava,¹³⁸ ker Uredba Bruselj I ne določa pogojev veljavnosti take klavzule.¹³⁹ Enako bi veljalo za klavzule o določitvi nacionalnega sodišča, ki ne spadajo v okvir člena 23 navedene uredbe.

122. Vendar se lahko po mojem mnenju z načelom, ki zahteva učinkovito izvajanje prepovedi omejevalnih sporazumov v pravu Unije in ki ga omenja predložitveno sodišče, poseže v zadevne klavzule o izbiri sodišča ali arbitražne klavzule, zlasti da se zagotovi, da ima vsakdo pravico zahtevati popolno odškodnino za škodo, povzročeno s prepovedanim omejevalnim sporazumom, kot je škoda, ki je domnevno nastala v postopku v glavni stvari.

123. V tem smislu je treba navesti, da je Sodišče v sodbi *Eco Swiss*, ki se nanaša na razmerje med arbitražo in pravili o konkurenci, ki izhajajo iz prava Unije, pojasnilo, da se člen 85 Pogodbe, zdaj člen 101 PDEU, „lahko šteje za določbo javnega reda“.¹⁴⁰ V tej sodbi je razsodilo, da „kadar mora nacionalno sodišče na podlagi svojih notranjih postopkovnih pravil ugoditi predlogu za razglasitev ničnosti arbitražne odločbe, ki temelji na neupoštevanju nacionalnih pravil javnega reda, mora takemu predlogu ugoditi tudi, če meni, da je ta odločba v nasprotju s [tem členom]. [P]ravo Skupnosti [namreč] zahteva, da lahko vprašanja v zvezi z razlago prepovedi iz [navedenega člena] obravnavajo nacionalna sodišča, kadar odločajo o veljavnosti arbitražne odločbe, in da so lahko taka vprašanja po potrebi predmet predloga za sprejetje predhodne odločbe, predloženega Sodišču“.¹⁴¹

124. Po analogiji menim, da pravo Unije zahteva, da se arbitražna klavzula, pa tudi dogovor o pristojnosti, ki ni urejen s členom 23 Uredbe Bruselj I, ne uporabita v primerih, ko bi izvajanje take klavzule povzročilo, da bi bil ogrožen polni učinek člena 101 PDEU. V zvezi s tem je lahko koristno pripomniti, da je bila navedena sodba *Eco Swiss* izdana pred zgoraj navedenima sodbama *Courage in Crehan* ter *Manfredi* in drugi, s katerima je bilo v pravu Unije potrjeno priznavanje pravice do odškodnine za celotno škodo, ki jo utrpijo oškodovanci nezakonitih ovir za svobodno konkurenco, ne

136 — Pri tem je treba opozoriti, da določbe tega člena povzročajo neposredne učinke v odnosih med posamezniki in za zadevne posameznike ustvarjajo pravice in obveznosti, katerih spoštovanje morajo zagotoviti sodišča držav članic (glej zlasti sodbo *Kone* in drugi, EU:C:2014:1317, točka 20).

137 — *Ibidem*, točka 21 in naslednje. V obrazložitvenem memorandumu zgoraj navedenega predloga direktive, COM(2013) 404 final (str. 2 in 4) je poudarjeno, da „[o]dškodninski zahtevki za kršitve člena 101 [PDEU] ali 102 PDEU pomenijo pomembno področje zasebnega izvrševanja zakonodaje EU o konkurenci“ in da je posledično „[d]rugi glavni cilj [tega predloga] zagotoviti, da lahko žrtve kršitev pravil konkurence EU učinkovito pridobijo nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli“.

138 — Določbe, ki se uporabijo, lahko izhajajo bodisi iz pravil o arbitraži, ki jih je sprejela zadevna država članica, bodisi iz mednarodnih pogodb, katerih pogodbenica je.

139 — Glej sodbo *Allianz in Generali Assicurazioni Generali* (EU:C:2009:69, točke od 31 do 33) in, v zvezi z natančnimi navedbami, ki jih glede tega vsebuje uvodna izjava 12 Uredbe št. 1215/2012, zlasti Nielsen, P. A., „The New Brussels I Regulation“, *Common Market Law Review*, 2013, zv. 50, str. 505 in naslednje, ter Menétrey, S., et Racine, J.-B., „L'arbitrage et le règlement Bruxelles I bis“ v *Le nouveau règlement Bruxelles I bis, Règlement n° 1215/2012 du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale*, Guinchard, E. (ur.), Bruylant, Bruxelles, 2014, str. 13 in naslednje, zlasti točka 37.

140 — EU:C:1999:269, točka 31 in naslednje, zlasti točke od 36 do 39.

141 — *Ibidem*, točki 37 in 40.

le v interesu navedenih oškodovancev, ampak predvsem zaradi zaščite splošnih interesov, povezanih s to svoboščino. Sodna praksa, sprejeta po teh dveh sodbah, je še okrepila ta pristop s spodbujanjem zasebnega izvajanja navedenih pravil o konkurenci (običajno imenovanega „*private enforcement*“), zlasti z odpravo ovir, ki lahko izhajajo iz nacionalnih določb.¹⁴²

125. Res je, da uporaba dogovorov o pristojnosti ali arbitražnih klavzul *sama po sebi* ne pomeni ovire za polni učinek člena 101 PDEU v smislu zgoraj navedene sodbe prakse. Zlasti dejstvo, da lahko tovrstne klavzule, če so veljavne in se lahko uporabijo v zadevnem sporu, pripeljejo do izključitve posebnih pristojnosti, določenih v členih 5 in/ali 6 Uredbe Bruselj I, nima nujno te posledice, da domnevni oškodovanci protipravnega omejevalnega sporazuma ostanejo brez možnosti pridobiti popolno odškodnino iz tega naslova, ker se lahko obrnejo na vsako od opredeljenih nacionalnih ali arbitražnih sodišč, čeprav bi zaradi velike raznolikosti klavzul, ki se uveljavljajo v obravnavanem primeru, njihova uporaba nedvomno lahko otežila tako prizadevanje.

126. Vseeno je po mojem mnenju to teoretično stališče težko udejanjiti v posebnih okoliščinah protipravnega omejevalnega sporazuma, ki je vključeval številne udeležence in domnevne oškodovance ter pri katerega izvajanju so nastale številne posamezne dobavne pogodbe, verjetno sklenjene med različnimi družbami v skupini, ki ji pripada določen prodajalec ali določen kupec.¹⁴³ Zdi se mi namreč, da je v primeru horizontalne omejitve konkurence, kakršna je ta, na kateri temelji tožba v postopku v glavni stvari, težko sprejeti izključitev običajnih načinov sodnega varstva, razen če so domnevni oškodovanci izrecno dali soglasje v tem smislu in če so nacionalna ali arbitražna sodišča, ki jim je s tem podeljena pristojnost, dolžna uporabiti določbe konkurenčnega prava Unije na podlagi pravil javnega reda.

4. Možnost učinkovanja dogovorov o pristojnosti in arbitražnih klavzul v sporu, kakršen je spor o glavni stvari

127. Bistvena težava, ki jo bo dejansko moralo predhodno rešiti nacionalno sodišče, je vprašanje, ali lahko arbitražne klavzule in dogovori o pristojnosti, ki jih uveljavljajo tožene stranke v postopku v glavni stvari, v resnici učinkujejo v obravnavanem primeru. Iz sodne prakse Sodišča¹⁴⁴ seveda izhaja, da je sodišče, ki odloča o sporu o glavni stvari, edino, ki lahko presoja in tudi mora presojati veljavnost in obseg klavzule o izbiri sodišča, ki se uveljavlja pred njim. Zdi pa se, da Landgericht Dortmund meni, čeprav to v predložitvenem sklepu ni izrecno navedeno, da bi bil predmet spora lahko zajet z obema vrstama klavzul, vključenih v dobavne pogodbe, katerih upoštevanje zahtevajo tožeče stranke v postopku v glavni stvari.

128. Vendar je, kot poudarjata družba CDC in Komisija, mogoče močno dvomiti o tem, da odškodninski zahtevki, ki jih uveljavlja tožeča stranka v postopku v glavni stvari, izhajajo iz pogodb, ki so vsebovale te klavzule.

142 — Glej zlasti sodbi Pfeleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389, točka 28 in naslednje) ter Donau Chemie in drugi (C-536/11, EU:C:2013:366, točka 29 in naslednje), ki se nanašata na pravico osebe, ki je oškodovana zaradi kršitve člena 101 PDEU in želi pridobiti odškodnino iz tega naslova, do morebitnega vpogleda v dokumentacijo o postopku v zvezi s storilci te kršitve – tudi če gre za postopek ugodne obravnave – potem ko sodišča držav članic opravijo tehtanje prisotnih interesov, ki jih varuje pravo Unije.

143 — V zvezi z različnimi oblikami, ki so jih očitno imele zadevne klavzule, glej točko 94 teh sklepnih predlogov.

144 — V skladu s sodbo Powell Duffryn (EU:C:1992:115, točki 33 in 36) je namreč „razlaga klavzule o pristojnosti, ki se uveljavlja pred nacionalnim sodiščem, da bi se ugotovilo, kateri spori spadajo na področje njene uporabe, naloga tega sodišča“.

129. Po analogiji z odločitvijo Sodišča glede dogovorov o pristojnosti, ki spadajo v okvir člena 23 Uredbe Bruselj I,¹⁴⁵ se mi zdi težko sprejeti, da so lahko sodne pristojnosti, ki temeljijo na določbah te uredbe, izključene v primeru, v katerem bi uporaba prava države članice omogočala, da druga vrsta dogovorov o pristojnosti ali arbitražna klavzula velja za *vse spore*, ki bi nastali v razmerjih med stranko in njenim sopogodbениkom ter ki bi izvirali iz *drugih razmerij, kot je tisto, v zvezi s katerim* je bila sprejeta zadevna klavzula. Zahteva po jasni povezavi med uveljavljano klavzulo in določenim pravnim razmerjem se mi tu zdi tudi potrebna, da se zagotovi predvidljivost pristojnosti.

130. Po mojem mnenju zahtevki, ki se uveljavljajo v obravnavanem primeru, izhajajo bolj iz delikta v obliki omejevalnega sporazuma, ki so ga skrivaj organizirale in izvajale tožene stranke v postopku v glavni stvari. Predmet spora o glavni stvari so namreč finančne posledice, nastale zaradi tega goljufivega ravnanja, ki je po naravi ločeno od uveljavljanih dobavnih pogodb.¹⁴⁶ Dogovor o pristojnosti ali arbitražna klavzula ni mogla biti veljavno sklenjena v takih okoliščinah, in sicer pred samo seznanitvijo domnevnih oškodovancev z obstojem vzročnega dogodka in škode, ki naj bi nastala zaradi njega.

131. Poleg tega se tudi predložitveno sodišče nagiba k tej opredelitvi spora o glavni stvari, saj očitno meni, zlasti glede na njegovo drugo vprašanje, da tožba za ugotovitev civilne odgovornosti, o kateri odloča, spada med zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti iz člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, in ne med zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji iz člena 5, točka 1, te uredbe.¹⁴⁷ Vendar v nekaterih nacionalnih pravnih sistemih opredelitev predmeta spora kot deliktnega sama po sebi ne izključuje uporabe klavzul o pristojnosti ali arbitražnih klavzul, ki je očitno odvisna od formulacije zadevne klavzule v konkretnem primeru.¹⁴⁸

132. Zato menim, da je treba člen 101 PDEU razlagati tako, da izvajanje klavzul o pristojnosti in/ali arbitražnih klavzul v okviru odškodninske tožbe zaradi škode, povzročene z omejevalnim sporazumom, za katerega je bilo ugotovljeno, da je v nasprotju s tem členom, *samo po sebi* ne pomeni kršitve načela polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov. Vendar če je na podlagi prava države članice klavzulo ene ali druge od teh kategorij mogoče uporabiti v sporu, ki se nanaša na deliktno odgovornost, ki lahko izhaja iz takega omejevalnega sporazuma, navedeno načelo po mojem mnenju nasprotuje temu, da se pristojnost v zvezi s tem sporom podeli na podlagi klavzule, vključene v pogodbo, katere vsebina je bila dogovorjena, medtem ko stranka, proti kateri se ta klavzula uveljavlja, ni bila seznanjena z zadevnim omejevalnim sporazumom in njegovo nezakonitostjo ter torej ni mogla predvideti, da bo lahko navedena klavzula uporabljena za odškodninske zahteve na tej podlagi.

145 — *Ibidem*, točka 31, in točka 110 teh sklepnih predlogov.

146 — V tem smislu Komisija navaja, da je po eni strani High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, menilo, da dogovor o pristojnosti, ki se nanaša na „pravno razmerje“ med strankami, ne zajema zahtevkov, ki izhajajo iz deliktne odgovornosti zaradi omejevalnega sporazuma (sodba Provimi Ltd proti Roche Products Ltd [2003] EWHC 961), in da je po drugi strani Helsingin käräjäoikeus (prvostopenjsko sodišče v Helsinkih, Finska) podobno presodilo, da arbitražna klavzula, ki se nanaša na „vse zahteve“, izhajajoče iz dobavne pogodbe, ne zajema odškodninskih zahtevkov, vloženih zaradi omejevalnega sporazuma, ker ti ne temeljijo neposredno na navedeni pogodbi, ampak na okoliščini, ki ni povezana z njo, to je na udeležbi tožene stranke pri tajnem dogovoru (vmesna sodba z dne 4. julija 2013, CDC Hydrogen Peroxide Cartel Damage Claims SA proti Kemira Oyj, Vältuomio 36492, št. 11/16750).

147 — „[I]z ustaljene sodne prakse izhaja, da zadeve ‚v zvezi z delikti ali kvazidelikti‘ v smislu člena 5, točka 3, Uredbe [Bruselj I] zajemajo vsak zahtevek, ki se nanaša na odgovornost tožene stranke in se ne navezuje na ‚zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji‘ v smislu člena 5, točka 1(a), te uredbe [...]. Za ugotovitev narave zahtevkov za ugotovitev civilne odgovornosti, vloženih pri predložitvenem sodišču, je zato najprej treba preveriti, ali so ti ne glede na njihovo kvalifikacijo v nacionalnem pravu pogodbene narave“ (glej zlasti sodbi Engler, C-27/02, EU:C:2005:33, točka 29 in naslednje, ter Brogsitter, EU:C:2014:148, točka 20 in naslednje).

148 — Na primer, v skladu s sodno prakso Korkein oikeus (finsko vrhovno sodišče) se arbitražna klavzula, vključena v pogodbo, uporablja v sporu, ki se nanaša zlasti na nepogodbeno odgovornost, če uveljavljana neizpolnitev obveznosti iz te pogodbe izpolnjuje pogoje goljufije v smislu kazenskega prava (glej sodbo Korkein oikeus z dne 27. novembra 2008, KKO, 2008:102, na voljo na spletnem naslovu: <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2008/20080102>).

V – Predlog

133. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Landgericht Dortmund (Nemčija), odgovori:

1. (a) Člen 6, točka 1, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da je, če so tožena stranka, ki ima sedež na območju pristojnosti sodišča države članice, in tožene stranke, ki imajo sedež v drugih državah članicah, pred tem sodiščem kot solidarno odgovorne tožene za posredovanje informacij in plačilo odškodnine zaradi enotne in trajajoče kršitve člena 81 ES (člen 101 PDEU), ki jo je ugotovila Evropska komisija ter pri kateri so bile te tožene stranke udeležene v različnih državah članicah in ob različnih časih, smotrno te zahteve obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se s tem preprečile rešitve, ki bi utegnile biti nezdružljive, če bi se o zadevah odločalo ločeno.
- (b) Člen 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da okoliščina, da je bila umaknjena tožba proti edini izmed sotoženih strank, ki ima sedež na območju pristojnosti sodišča, ki mu je zadeva predložena, ne vpliva na uporabo te določbe, če po eni strani tak umik nastopi po datumu, ko je bila zadeva veljavno predložena sodišču, in po drugi ni povezana s poravnavo, ki je bila zavezujoče sklenjena med tožečo stranko in navedeno toženo stranko pred tem datumom, vendar je bila prikrita samo zato, da bi bila ena od drugih toženih strank izključena iz pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima sedež.
2. Člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da če je proti toženim strankam s sedežem v različnih državah članicah vložena odškodninska tožba zaradi omejevalnega sporazuma, za katerega je bilo z odločbo Evropske komisije ugotovljeno, da pomeni enotno in trajajočo kršitev člena 81 ES (člen 101 PDEU), pri kateri so bile te tožene stranke udeležene v več državah članicah na različnih krajih in ob različnih časih, ni mogoče šteti, da je škodni dogodek v zvezi z vsako toženo stranko in glede vse uveljavljane škode ali celotne škode nastopil v vsaki od držav članic, na katerih ozemlju je bil protipravni omejevalni sporazum sklenjen/in ali se je izvajal.
3. Člen 101 PDEU je treba razlagati tako, da v okviru odškodninske tožbe zaradi škode, povzročene s kršitvijo tega člena, načelo polne učinkovitosti prepovedi omejevalnih sporazumov v pravu Unije ne nasprotuje izvajanju klavzul o pristojnosti, ki so v skladu s členom 23 Uredbe št. 44/2001, nasprotuje pa izvajanju arbitražnih klavzul in/ali klavzul o pristojnosti, ki ne spadajo v okvir navedenega člena 23, če nacionalno pravo, ki se uporabi, omogoča, da se pristojnost v zvezi s tem sporom podeli na podlagi klavzule, vključene v pogodbo, katere vsebina je bila dogovorjena, medtem ko stranka, proti kateri se ta klavzula uveljavlja, ni bila seznanjena z zadevnim omejevalnim sporazumom in njegovo protipravnostjo.